

M. Ali Aykın

N A M L U N U N

U C U N D A

R O M A N

I.

O yıl kış, oldukça zorlu geçiyordu; bardaktan boşanırcasına yağan yağmur, herkesi evine kapatmıştı. Ne var ki, yağışlı havalarda bulutların yeryüzünü şemsiye gibi kapatmasından dolayı, havalar bir parça ılık geçiyor; ancak, gökyüzü açılınca kuru soğuklar zemheriyi aratmıyordu. Kışın uzun veya kısa oluşunu, işlerinin azlığından veya çokluğundan anlıyorlardı. Kaldı ki, yağışlı günlerde çalışmak için araziye çıkılmadığı gibi; yağışlı olmayan günlerde de, yapılacak pek bir iş yoktu hani! Zaten, kırsalda toplam iş günü, yılda iki buçuk ayı geçmediğinden; köylünün işi gücü, geceleri olduğu gibi gündüzleri de pineklemekti.

Köy yerinde, bir başka oluyordu akşamlar. Çoluk çocuk, yaşlı, genç herkes koşar adım evinin yolunu tutarken; sabahları isteksiz olarak işe çıkan hayvanlar, akşamları koşu koşu dönerdi ahırlara. Minarede ezan okuyan müezzinin yanık sesi, yaylımdan dönen davarların meleşmeleri arasında kaybolup gider; akşam namazından sonra da, köyün üzerine loş bir sessizlik çökerdi. Gaz lambasının, ölü gözü gibi aydınlattığı odalarda, yer sofraları kurulur; sofrayı firdolayı kuşatan hane halkı, kalaylı bakır leğençelerdeki yemeğe ha bire kaşık çalardı. Ne yazık ki, çoğu köylü ailesi bir göz odasını, hayvanlarıyla paylaşmak zorunda kalıyordu. Alışlagelmiş odalardan oldukça geniş olan bu odalar, ince uzun olup iki bölümden oluşurdu. Odanın yarısını kapsayan arka bölüm hayvanlara, ön bölüm ise kendilerine ayrılmıştı. Köylünün hayvanlarıyla birlikteliği, uzun ve soğuk kış gecelerinde, hayvanların ısısından yararlanıp, tezek derdinden az da olsa kurtulmak içindi. Geceler, kışın olduğu gibi ister uzun, yazın olduğu gibi isterse kısa olsun, onlar için değişen bir şey yoktu; zira, tavukla yatıp horozla kalkmaya alışmışlardı.

Hıdırcık, erken uyanmıştı o sabah. Yer yatağında gözlerini açar açmaz, ilk işi pencerelere bakmak oldu. Camlara vuran sabah güneşinin, pekmez rengini andıran kızıl ışınlarını görünce, sevinç doldu gencecik yüreği. Yataktan kalkar kalkmaz, gâvur eskisi ceketini sırtına geçirdi ve kapıdan dışarıya fırlayarak, avlunun güneş gören bir köşesinde, ayakta durup titremeye başladı. Gel gör ki, güneşi görmek ve altında derin bir soluk almak için, her bir şeye razıydı; yeter ki, güneşin ucu şöyle bir görünsün! Ardından, istençdışı bir devinimle dizlerini kırıp çömelerek sırtını duvara dayadı ve önkollarını dizleri üzerinde kenetleyiverdi. Soğuktan çömeldiği yerde iyicene büzülmüş, sırtındaki gecelik entari, vücudunu ayaklarına değin örtmüştü. Gel gelelim, dişlerinin birbirine vurmasına bir türlü engel olamıyordu. Duvarın dibinde tir tir titrerken, o an herkesin kendisi gibi titrediğini düşündü; az buçuk ısınınca da, yeniden ayağa kalktı ve daha çok ısınabilmek için, kara kanatlı kartal gibi güneşe doğru yükselmek geçti içinden. Bu sırada, sırtını vermiş olduğu kerpiç duvar bedenini bir parça ısıtmış olmalı ki, dişlerinin zangırdaması biraz tavsamıştı. Bunun üzerine, iri siyah gözlerini karşısındaki dut ağacına dikti; avlunun orta yerinde bir kuyu, kuyunun yanı başında da kocaman bir dut ağacı bulunuyordu. Ağacın çıplak dallarına tüneyen serçeler, yaprak gibi dizilmiş ve aralarında bir koro oluşturmuşlardı. Dut ağacının damarlarında, özsu değil de sanki kuşların civıltısı dolaşıyordu.

Tam bu sırada, bir şey anımsamış olmalı ki, aniden olduğu yerde şöyle bir kımıldandı ve ardından hızla karşıya seğırtti; iki duvarın birleştiği köşede, küçük bir kümes bulunuyordu. Köşeye varıp kümesin kapısını açınca, hayvancıklar kanatlarını çırparak, dışarıya fırladılar. Kümesin parlak tüylü ve kızıl kepezli çil horozu, akçıl bir tavuğun çevresinde dolanırken; bir yandan da ayağını yere sürterek, kanatlarını açıp tüylerini kabartıyordu. Az sonra, tavukların kimisini kovalamaya, kimisini gagalamaya, kimisini de çiftleşmek için sıkıştırmaya başladı. Hıdırcık, kızıl kepezli çil horozu Barho Ağaya, tavukları da köylülere benzetmişti. Ağa, gerçi köylünün namusuna el uzatmıyordu; ama, köylü ile giriştiği tüm ekonomik ilişkilerde, onlara kızıl kepezli horozun, tavuklara davranması gibi davranıyordu. Horoz, o şaşılası gücünü nasıl ki horoz olmasından alıyorsa, Barho Ağa da gücünü babasından almaktaydı. Ancak, kentlere yakın köylerde ağalık öyle sanıldığı gibi, pek de kolay değildi hani! Zira, burada yaşayanlar en basit gereksinmelerini bile kentten sağladıkları için gözleri açılmış, hükümet kapısında haklarını arar olmuşlardı. Fakat, bu hak arama girişimlerinde, her zaman başarılı oldukları da söylenemez!

Ağdere köyü sınırda olmasına karşın, Kilis'e oldukça yakın olduğundan, neredeyse kentin bir mahallesi konumuna gelmişti. Dolayısıyla, kente yakın köylerde yaşayan ağaların, uzak dağ köylerindeki ağalara göre, üst düzey bürokrat ve politikacılarla ilişki kurmaları daha kolay oluyordu. Bu gerçeği gören Barho Ağa, cumhuriyet kurulduktan sonra, bir yeğenini Kaymakamlığa, bir diğerini de Adliyeye yerleştirecek ve kendisi de, politikacılarla olumlu ilişkilere girişecekti.

Barho Ağanın asıl adı Burhan'dı. Babası Abuş Ağa ise, ağa olmadan önce köyün çobanlarından biriymiş. Çoban Abuş'un alımlı çalımı olduğu kadar, zeki olduğu da söylenir. Onun gençliğini anımsayanlar, etli çene ve yanaklarının güzelliğini tamamlayan gamzelerini, çekme burun ve dudaklarını, o iri siyah gözlerini anlata anlata bitiremezler. Edirne'de asker iken I. Balkan Savaşı patlak verince, birliği Makedonya ayaklanmasını bastırmak üzere Üsküp'e gönderilir ve oradaki bir çatışma sırasında bacağından yaralanır. Yarası iyileşmesine iyileşir ama, bacağı sakat kaldığından geri hizmetine alınarak, alay komutanı Miralay Hasan Fehmi Beye emir eri olarak verilir. Ne yazık ki, Hasan Fehmi Bey bir çarpışmada şehit düşünce; bunu fırsat bilen Abuş, terhis olur almaz Miralayın dul eşi Fitnat Hanımla evlenir. Kendisinden on-on iki yaş büyük olan Fitnat Hanımın ailesi çok varlıklı olmalı ki; o günün koşullarında, yüklü bir servetle Ağdere köyüne yerleşirler. Gel zaman git zaman, köy çevresindeki arazilerin tamamına yakını ellerine geçer ve böylecene çoban Abuş, olur Abuş Ağa. Ne var ki, Abuş Ağa yakışıklı ve zeki olmasına karşın hırslı biri olmadığından, arazilerin yönetimini hanımına bırakır. Fitnat Hanım, köyün dışına büyücek bir konak, çevresine de ahır ve ambarlar yaptırarak, arazilerini buradan yönetmeye başlar; burasını, birkaç yıl sonra o günün koşullarında, modern bir çiftliğe dönüştürür. Evliliklerinin ikinci yılında ise, Burhan dünyaya gelir ve başka da çocukları olmaz. Abuş Ağa, çocuğun doğumundan sonra, dünya işlerinden tümüyle elini eteğini çeker; böylece çiftlik ve arazi işleri, Burhan yetişinceye değin tümüyle Fitnat Hanımın üstüne kalır.

Burhan Bey, Halep Sultanisini bitirdikten sonra, annesi ona tüm bilgi ve deneyimlerini aktarır, arazilerin yönetiminde uzmanlaşmasını sağlar. Burhan Bey on sekiz yaşında iken, babası vefat edince de onun yerini alır. Bu sıralarda cumhuriyet yedi sekiz yaşına basmış, ülkede hatırı sayılır bir dinginlik ve güven sağlanmıştı. Yeni oluşan güven ortamı, ticaret ve tarımı canlandıracak; bu olumlu koşullardan yararlanmasını bilen Burhan Bey, annesinin de yardımıyla yörenin en güçlü derebeylerinden birisi olacaktı.

Gel gör ki, Ağdere köyü iki soy aileden oluşuyordu. Bunlardan birisi, Burhan Beyin babası Topal Abuş Ağanın, diğeri de Hıdırcık'ın babası Çolak Mamo'nun temsil ettiği ailelerdi. İleride, soyadı yasası yürürlüğe girince; Burhan Beyin başını çektiği aileler "Gazioğlu", Çolak Mamo'nun başını çektiği aileler ise, "Çolakoğlu" soyadını alacaktı. Ancak, Mamo oldukça yaşlanmış olduğundan, ailelerin sorumluluğunu büyük oğlu Derviş Ali üstlenmişti.

Gerek Fitnat Hanım, gerekse Burhan Bey, çiftlik işlerini çekip çevirecek yardımcıları, arazide çalışacak maraba ve yarıcıları, kendi soyları arasından seçiyorlardı. Zaten, yeterince toprağa sahip olmayan Çolakoğulları, âdeta açlığa mahkûm edilmiş; böylelikle, köyde açlık ve kıskançlıktan kaynaklanan bir ikilik baş gösterdiğinden, iki soy aile bütünüyle selamı sabahı kesmişti. Ne yazık ki, bu ikilik günbegün katmerleşerek, ileride iki soy arasında nefret ve öfkeye dönüşecekti.

Çolakoğullarından kimileri pasavan çıkarıp, yakınlarındaki Suriye köylerine giderek, bir iş bulmaları halinde orada çalışıyor, yoksa dönüp geliyorlardı. O yıllarda Türkiye ile Suriye arasındaki sınır, yalnızca harita üzerinde belirtilmiş olduğundan, sınırda değil mayın tel örgü bile yoktu. Sadece, birkaç yüz metre aralıklarla sınır taşları, beş altı kilometrede bir de karakol bulunuyor; dolayısıyla, pratikte sınır diye bir engel olmadığından, herkes elini kolunu sallaya sallaya sınırdan geçebiliyordu. Zaten, birçok Türk yurttaşının arazileri Suriye'de kaldığından; bunların sahipleri, arazilerini tımar etmek veya ürünleri devşirmek için, pasavanla her gün sınır kapılarından girip çıkıyorlardı. Suriye'ye çalışmak için giden Çolakoğulları, burada bazı ürünlerin çok ucuza satıldığını görünce, bunları el altından yurda sokarak pazarda satmaya başladılar. Hele, Beyrut Serbest Bölgesinden getirilen otomobil lastiği, saat, çakmak, her çeşit makine aksamı gibi sınai ürünler, Halep'te çok ucuzdu. Başlangıçta ufaktan ufağa yapılan sınır kaçakçılığı, II. Büyük Savaşın kıtlık yıllarında, yavaş yavaş gelişerek bir sektöre dönüşür.

Kaçakçıları küçük görüp kınayan eşraf ve ağa takımı, sonraları ekonomik yönden kendilerini sollayan, bu ne idiği belirsiz türedileri kıskanmaya başlar. Bunların bir kısmı kaçakçılığa soyunur; ancak, bu işlerin ağalıkla beylikle pek bağdaşmadığını görünce, çabuk bırakırlar; bir kısmı da, kaçakçılara kız vererek onlardan faydalanmayı yeğler. Fakat, hiçbiri başarılı olamaz! Sonunda birçoğu, nesi var nesi yok hepsini dolgun fiyatla kaçakçılara satıp, büyük kentlere göç eder.

İlerideki yıllarda, Kilis halkıyla devlet arasında gizli bir antlaşma yapılmış da; sanki devlet, “Sen benden bir şey talep etmezsen, ben de kaçakçılık yapmana göz yumarım,” demiş gibi bir hava oluşur. Bu savın tanıtı da, devletin cumhuriyet döneminde, Kilis’e tek bir yatırım yapmasıdır. O da, kırklı yılların sonunda üretime geçen şarap fabrikası; bunun dışında, üretime dönük hiçbir yatırım yapılmamıştır.

Ne var ki, yörenin coğrafi konumu da, gelişmeyi olumsuz yönde etkiler. Şöyle ki, kentin transit yollara uzaklığı ve arazisinin büyük bir kısmının Suriye’de kalması, sınırın bazı noktalarda kentin varoşlarına değin yaklaşması, gelişmeyi engelleyen en önemli etmenler olmuştur. İşte bu olumsuz koşulları az buçuk iyileştirmek için araya giren siyasal istenç; halkın, hiç olmazsa kendi yağında kavrulmasını sağlamak amacıyla, kaçakçılık yapmasına göz yumar. Gel gör ki, insan doğasında var olan aşırı istek ve doyumsuzluk ön plana çıkınca; yerden mantar gibi biten kaçakçı ağaları, üçer beşer birleşerek kaçakçılık sektörünün doğmasına neden olurlar. Önceleri, halkın kendi yağında kavrulmasını amaçlayan bu iyi niyetli yaklaşım; sonraları öyle bir hal alır ki, kaçakçılığın çılgınlığa dönüşmesine yol açar. Hani, üzüm üzüme baka baka kararır derler ya; kaçakçılığa bulaşanların köşeyi döndüğünü göre yöre halkı, işini gücünü ve de mesleğini bırakıp kaçakçılığa soyunur. Böylece, beş on yıl içerisinde yüzlerce kaçakçı şebekesi türer. Bu şebekeler, ortakları dışında en az on, on beş kişiye iş ve aş sağladıklarından, işsizlik büyük ölçüde azalır. Gelgelelim, bunlar üretim alanında istihdam edilmediklerinden, ekonomiye olumlu hiçbir katkıları olmaz. Bunun sonucu olarak, tarım ve inşaat sektörü işçi bulamayınca, dışarıdan dolgun ücretle işçi getirmek zorunda kalınılır. Kaçakçı ağalarının kasalarında biriken kara para, sınai ve ticari yatırım alanı bulunmadığından, taşınmazmal alımında kullanılarak ölü yatırıma dönüşür. Sonuçta, bir iş yaptırmak için usta veya işçi bulmak zorlaştığı gibi, taşınmaz fiyatları da piyasaya koşut olarak aşırı derecede yükselir; ve böylecene, göreceli bir pahalılık baş göstermiş olur.

Kırsalda evcil hayvanların bakımı, çoğu zaman kendi doğal ortamlarında yapılır, zorunluluk olmadıkça sahipleri tarafından beslenmezdi. Harman sonu, tahıl artıklarından oluşan sap saman türü boş besinler depolanarak; otsu bitkilerin bulunmadığı kış aylarında, içerisine birkaç avuç arpa karıştırılıp, büyükbaş ve küçükbaş hayvanların yemliğine atılırdı. Gel gelelim, kümes hayvanları bir avuç arpadan da yoksun olup, ne bulurlarsa onunla yetinmek zorundaydı. Eğer değirmende tahıl öğütmüşlerse, elenerek elde edilen kepeğe bir iki avuç su katılıp, yoğun bulamaç haline getirildikten sonra, tavuklara yem olarak verilirdi

Hıdırcık, annesinin olmayışından faydalanarak kilere gitti ve ambardan iki avuç dolusu buğday alıp, kümesin önüne serpti. Akşamdan beri aç olan tavukların, birbirlerini çiğneyerek yem’e saldırmalarını keyifle izlerken içinden, “Allah vere de, anam üstüne gelmese,” diye geçirdi. Zira, annesine çok düşküdü. Hem, kendisine ilk kez “Hıdırcık” diyen de annesi olmuştu. Ondand habersiz ambardan buğday aldığı için, kendisini suçlu hissediyordu. Daha sonra, kuyudan bir kova su çekip yalağa boşalttı. Tavuklar, kursaklarını buğdayla az buçuk doldurup üzerine bol bol su içerken, kendisi de doymuş gibi oluyordu. Ardından dut ağacına yaklaştı ve daha fazla ısınmak için, kollarını çaprazvari bağlayarak ellerini koltuk altlarına sokup sırtını da güneşe çevirince, avlunun ortasındaki iki katlı binayla karşı karşıya geldi. Şimdi, giriş kapısı tam arkasında kalmıştı.

Zemin katın kalın duvarları, beyaz kesme taştan örülmüş, üst kata çıkan merdivenin iki yanına birer kapı, kapıların sırasına da ikişer pencere konurulmuştu. Her kapı bir odaya açılıyor, sağdaki büyük oda ise, hem mutfak ve kiler, hem de ahır olarak kullanılıyordu. Mutfağın kapısından içeriye girilince, sağdaki duvara boydan boya, iki atla üç beş davara yetecek kadar, kaba tahtalardan uzunca iki yemlik yapılmış ve mutfağın bu köşesi, hayvanlara barınak olarak ayrılmıştı. Mutfağın pencerelerini ise, camsız ahşap kanatlar kapatıyordu. Kapının sol yanındaki duvarın önüne de, zahire ambarları yerleştirilmişti. Ambarların arkasındaki duvarda kuru soğan, sarımsak ve kurutulmuş dolmalık patlıcan, biber, acur

hevenkleri sarkıyordu. Pencerenin önüne, içleri saman dolu beyaz renkli hararlar üst üste yığılmış, arpa dolu bir çuval da hararların dibine yatırılmıştı. Kapıdan içeriye girilince, tam karşıda, bacası duvarın içerisine yerleştirilmiş bir gömme ocak göze çarpıyordu. Hamur tahtası, elek, leğen, tava, tencere gibi kap kacak ve diğer mutfak eşyaları gelişigüzel ambarın üzerine konulmuş, bir kısmı da duvara asılmıştı.

Mutfağa eşit büyüklükte olan soldaki odada ise, Hıdırcık'ın annesiyle babası kalıyor; kapı genişliğinde olan dikdörtgen biçimindeki eşikten, bir basamak çıkılarak odaya giriliyordu. Beyaz çamurla sıvalı duvarlar, kireçle badanalanmıştı. Taban ise, boz topraklı çamurla sıvanıp, en dipteki köşesine tandır olarak kullanılmak üzere bir çukur açılmış ve içerisine kilden imal edilen bir küp yerleştirilmişti. Kış aylarında, odun kömürü kor haline getirilip küpün içerisine yerleştirildikten sonra, üstüne küpün ağzından daha geniş, ahşap ve kısa ayaklı bir masa oturtularak, üzeri yorganla örtülüyordu. Kapının karşısındaki duvarın tam ortasına, basit bir gömme dolap, dolabın iki yanına da birer yüklük konurulmuştu; zemin kattaki ön ve arka duvarların kalınlığı yaklaşık 70 cm. olduğundan, dolap ve yüklükler evin gereksinmesini karşılayacak boyuttaydı. Zemin katın duvarları, üst kata ait duvarlar bu katın tabanını oluşturan direklerin üzerine binmesin diye, bu denli kalın inşa edilmişti. Böylelikle, üst kat duvarların kalınlığı 50 cm. ye indirilerek, zemin katın tavanıyla üst katın tabanını taşıyan direklerin üzerinden duvar çıkılması önleniyor; böylece, gerektiğinde çürüyen direklerin yenisiyle değiştirilmesine olanak sağlanmış olunuyordu.

Avluya bakan pencereler oldukça geniş olup, dış kısmına camlı çerçeveler, iç kısmına da açılır kapanır tahta kanatlar monte edilmişti. Soldaki boş duvarın önüne, kaba tahtalardan yapılan bir kerevet yerleştirilerek; üstüne alacalı bulacalı bir şilte yayılıp, onun da üzerine yüzü işlemeli yastıklar sıralanmıştı. Duvarların badanası kireçti, zaten o günlerde hep kireç kullanılıyordu. Tabana ise bir kilim açılmıştı, eski olduğu kadar ucuz mu ucuz! Gömme dolabın camları arasına da, şipşakçıların çektiği fotoğraflar gelişigüzel yerleştirilmişti. Yüklükler, beyaz perdelerle kapatılmasına karşın, perdenin aralıklarından, arkasındaki çeyiz sandığını andıran oldukça eski bir sandık ve üzerindeki kat kat yataklar görünüyordu. Kerevetin arkasındaki duvara, rengi uçtuğu halde hâlâ zamana direnen, Halep işi bir duvar halısı asılmış; iki pencere arasında bulunan ahşap rafın üstüne de bir gaz lambası oturtulmuştu. Büyük bir olasılıkla, bu eski püskü eşyalar Esmâ Kadının çeyizinden kalmaydı. Toprak tavanı oluşturan kir pas içindeki direkler ise, yer yer hafif bel vermişti. Oda kapısının bitişiğindeki pencerenin tahta kanatları kapatılarak, arkasına yerleştirilen toprak küpteki içme suyunu ailece kullanıyorlardı. Karnı oldukça büyük olan küpün, küçük ağız bir sahanla kapatılmış, sahanın üzerine de kalaylı bakır bir tas konulmuştu. Belli ki, pencerenin ahşap kanatları kış aylarında kapatılıp, arkasına küp yerleştiriliyor, yaz gelince de açılıyordu.

Kesme taş basamaklı merdivenle çıkılan sundurmanın girişinde, yine taş bir sahanlık vardı. Kış aylarında, ayakları bu sahanlığa yerleştirilen ahşap merdivenle, toprak dama çıkılıyor ve dam loğlanarak pekiştiriliyordu. Duvarın saçağından da, iki taş çörten kol gibi uzanmaktaydı. Sundurmanın içerisinde bulunan iki kapı ise birbirine bakıyordu. Odaların tasarımı, zemin kattaki odaların aynısı olduğu halde, üst kattın duvarları ince olduğundan, odalar biraz genişçeydi.

Hıdırcık, bu binanın temelini atıldığı günü, dünmüş gibi anımsıyordu. O zamanlar, altı yedi yaşlarında cılız ve haylaz bir çocuktü; köyün dışarlığında, yıkık dökük bir evde oturuyorlardı. Babası kaçakçılıktan az buçuk paralanınca, binanın arsasını Köy İhtiyar Kurulundan satın almıştı. Temelin atıldığı gün, Kurban Bayramından birkaç gün önceydi; köyün otağında, küçük dayısı Sümüklü Sülo ile kurbanlık tekeyi otlatıyorlardı. Kuşluk ortalarına doğru, birden akıllarına inşaata gitmek gelmişti; oraya gidip, büyüklerinin çalışmalarını yakından izleyeceklerdi. Hıdırcık, tekenin boynundaki uzun ve kalın ipi, beline bağlamıştı; teke arkada kendileri önde, taşların çalılıkların arasından, güle oynaya inşaata doğru gidiyorlardı. Paçaları pıtrak dolmuştu ama, aldıkları yoktu hani!

İnşaata yaklaşmışlardı ki, Sülo'nun aklına bir muziplik gelince aniden durdu; ne var ki, yapacağı muzipliğin sonucunu iyice kestirememişti. Paçasındaki iri pıtraklardan birini kopartarak tekeye yaklaştı ve kuzenine çaktırmadan kuyruğunu yavaşça kaldırıp, altına pıtrağı yerleştirdi. Bunun üzerine, hayvan çıldırmış gibi birden ileriye fırlayıp inşaata doğru kaçarken, Hıdırcık da ardı sıra paldır küldür sürükleniyordu. Bunu gören inşaattaki işçiler,

koşarak tekeyi yakalamış ve Hıdırcık'ın belinden ipi çözmüşlerdi ama, ağzı burnu kan revan içinde kalmıştı. Gel gör ki, Sümüklü Sülo'nun bu eşek şakası, Hıdırcık'ın kısa yaşamı boyunca hiç belleğinden çıkmayacak ve binanın temelini atıldığı günü, yaşadığı bu üzücü olay nedeniyle bir türlü unutmuyacaktı.

İşçilerin arkasından yetişen babası, ikisini de azarladıktan sonra, tekeyi yanında alıkoyup onları eve yollamıştı. Hıdırcık'ın yolda ağlaması kesilmiş, gelgelelim burnundan ve dudaklarından sızan kanlar, çenesine sıvaşarak kurumuştu. Ancak, yüzünü biçimlendiren ağlamsı hava dağılmamış; babasının öfkeli bakışları, gözünün önünden hâlâ gitmemişti. Nasıl ki, kedinin miyavlaması fareye kükreme gibi gelirse; babasının hışımla bağırması da, ona gök gürlemesi gibi gelmişti. Kendisi de bir gün baba olursa, çocuklarını böylesine azarlamayacaktı; sızlanırken, söz vermişti kendi kendine. Hıdırcık, köye doğru yollanırken, bunları düşünüyordu hep. Ancak, duyduğu bedensel sızı, içindeki insancıl duyguları bastırıp öfkesini kamçılıyor; tarifi olanaksız ve karmaşık duygular içerisinde yürürken, ciğerlerine dolan öfke seli her adımdan sonra, soluk halinde burun deliklerinden dışarıya fıskırıyordu.

Ne var ki, kırsalda çocuğun, bir keçi kadar bile değeri yoktu. Gerçi, çocuklar da keçiler gibi Allah umuduyla büyüyorlardı; fakat, keçiler aç ve açıkta kalınca ağlayıp sızlanmadıklarından, bir bakıma daha yararlı sayılıyor; böylelikle, bir işe yarayınca değin, çocuklara değersiz bir mal gözüyle bakılıyordu. Bu nedenle, gerek Hıdırcık'ın gerekse Sülo'nun yazgıları, keçiden pek farklı değildi hani!

Sümüklü Sülo, sık sık nezle olup akan burnunu gömleğinin yenine sildiği için, kendisine bu küçültücü lakap yakıştırılmıştı. Kaldı ki, bir kimseye sümüklü denilince hemen akla, onun pısrık ve hımbıl biri olduğu gelir; oysa Sülo, lakabının tam tersine oldukça haşarı ve cesurdu. Köyün yakınındaki bükler arasından, sidik gibi akan bir dere vardı, cılız mı cılız! Sülo, bir yaz günü Hıdırcık'la, bu derenin kenarında avlanıyordu. Birer lastik sapan vardı, ikisinin de elinde. Sülo, av sırasında boz bir üveyik vurmıştı. Ne var ki, kuşcağız yaralanmış büklerin arasından düşe kalka uçuyor, onlarda arkasından koşuyorlardı. Epeyce gitmişlerdi ki, birden iki asker göründü derenin karşı yakasında. Arap askerleriydi bunlar. Anlaşılan Suriye topraklarına girmişlerdi, üveyiğin ardınca. Askerler Arapça bağırıp çağırınca, tabana kuvvet kaçmaya başladılar, köye doğru. Ancak, iki el silah patlayınca, istençdışı bir devinimle aniden dönüp arkalarına baktılar. Hıdırcık can havliyle kaçarken, Sülo iki de bir durup, askerlere sapanla taş fırlatıyordu. Sonunda baktı ki pabuç pahalı, o da Hıdırcık'ın peşi sıra kaçmaya başladı; köye, soluk soluğa kan ter içinde vardılar.

Hıdırcık, bu sırada sırtını güneşe vermiş, dalıp gitmişti ki; birdenbire, arkasından gelen kişneme ve ayak sesleriyle irkildi. Başını geriye çevirince, alçak duvarın ardında ağabeylerini gördü. Sınırdan geliyorlardı; üç gün önce Suriye'ye geçmişti ikisi de! Hemen koşarak kapıyı açtı ve büyük ağabeyi Derviş Ali'nin atını, dizginlerinden tutup avluya çekiverdi.

Derviş Ali, orta yaşlı, uzun boylu ve çoğu güneyleli gibi esmer tenliydi; uzun kış nedeniyle, güneş görmeyen yağız çehresi az buçuk ağarmış, şakaklarına ise iyiden iyiye kır düşmüştü. Uzun yuvarlak yüzünün alımlı havasını, ucu top burnunun iki yanındaki yuvarlak elmacık kemikleri tamamlamaktaydı. Üst göz kapakları hafifçe sarkık koyu kestane rengi gözleri ışıltılı ışıltılı yanıyor; kırış kırış olmuş geniş alnı ve tıraşsız yüzü, onu olduğundan yaşlı gösteriyordu. Kalın siyah bıyığı, üst dudağını iyicene örtmüştü. Yoğun boynuna ve çenesinin altından başına doladığı poşunun altında kalan rengi atmış kasketi, yolda rüzgâr uçuşmasını diye kaşına değin indirmişti. Avluya girince, boynundan çözdüğü poşuyu silkeleyerek, gelişigüzel omzuna attı; ardından, başından aldığı kasketi siperliğinden tutup, öteki elinin ayasına birkaç kez vurduktan sonra, yeniden başına geçirdi. Avlunun ortasına doğru ağır ağır yürürken, iki eliyle üstünü başını silkeliyordu. Kuyuya varınca bir kova su çekip, yanı başında duran tuşya kovaya boşaltıverdi. Kova dolunca yanına çömelerek, başındaki kasketle devetüyü poşuyu çıkarıp, yanındaki taşın üzerine koyduktan ve elini yüzünü yıkadıktan sonra, arka cebinden çıkardığı kırış kırış olmuş yağlıkla iyicene kurulandı. Ardından, kasketi taşın üzerinden alıp başına geçirdi, poşuyu da boynuna dolarken ayağa kalktı ve babasının bulunduğu odaya doğru yürümeye başladı.

Sırtında, boynuna kalın ve siyah çizgili lacivert mintan, üzerinde ise göğüs kısmı bürümlü yarım yelek, onun da üzerinde Halep'ten satın almış olduğu, gâvur eskisi kahverengi ceket vardı. Bacaklarına haki renkli külot pantolon, ayaklarına da kulaksız siyah sahtiyan yemeni

geçirmişti. At sırtında rahat devinebilmek için külot pantolonu yeğliyor, ayağındaki hafif yemeniler de, atak davranmasını sağlıyordu. Yolculuk sırasında, sürekli olarak eyerin üzerinde mihlanmıştı. Dolayısıyla, bacakları saatlerce devinimsiz kaldığı için iyicene uyuşmuş olduğundan, babasının bulunduğu odaya doğru yaylanarak yürüyordu. Kapının önüne gelince durdu ve mandalı usul usul çevirip kapıyı açtıktan sonra, başını eğerek eşiğe giriverdi. Babası bu sırada, yatağın içerisinde yarı beline değin doğrulmuş, mel mel onu süzüyordu. Eşikte yemenilerini çıkarıp yatağa yaklaştı ve yastığın yanındaki ceketi babasının sırtına geçirdikten sonra, bağdaş kurup yanı başına oturdu. Bunun üzerine, yaşlı adam hafif titreyen eliyle sağ yanındaki tütün tabakasının kapağını açtı ve içerisinden sigara kâğıtlarını alıp, tabakayı yanına bıraktı. Ardından, kâğıtları ağzına yaklaştırıp hafifçe üfleyerek, bir yaprak kopardı; diğer kâğıtları tabakanın içine koyduktan ve kopardığı kâğıdı, titreyen sol elinin baş ve işaretparmağı arasına yerleştirdikten sonra, parmaklarının ucuyla tabakadan aldığı bir tutam tütünü kâğıdın üzerine yayıp, iki elinin titreyen parmakları arasında kıvrarak, kaba saba bir sigara sardı. Gel gör ki, hâlâ konuşmuyorlardı. Görenler de küs sanırdı onları!

Yaşlı adam, sigarayı yakarak derin bir nefes çekip, dumanlarını burun deliklerinden boşaltırken :

“Rehat gidip geldiniz mi ?” dedi, boğuk bir sesle.

“He ya! Kazasız belasız gidip geldik. Anca, iki çüt lastik getirebildik!”

Babası bu yanıt üzerine ikirciğe düşmüştü, sol eliyle takkesini düzelttikten sonra, kesik kesik öksürürken :

“Eylese Deli Recep’e oğramadın? Halbiki size yardımcı olurdu!”

Derviş Ali, sinirli ve umursamaz bir havayla :

“Burak şu pezevengi!” dedi. “Geçen yaz iki sefer oğradık, yüzümüze bilem bakmadı.”

Bu sırada Hıdırcık, ağabeyinin atını ahırın önüne çekerken, küçük ağabeyi Yallı Bekir de arkasından geliyordu. İki otomobil lastiği, kalın bir halatın iki ucuna bağlanmış ve eyerin üzerinden iki yana sarkıtılmıştı. Birlikte her iki atın yüklerini indirdikten sonra, karın altı kayışlarını çözerek, sırtlarından eyerleri aldılar. Ahırın kapısını açar açmaz, gübre kokan ılık bir hava yüzlerini okşayıp, genizlerini doldurmuştu. Atları içeriye çekip, yemliğin arkasında bulunan duvardaki halkalara bağladıktan sonra, eyer ve lastikleri ahıra taşıdılar. Bu sırada, sundurmadan ayak sesleri gelmeye başlamıştı. Belli ki kız kardeşi Güllü ve Derviş Ali’nin eşi Zeynep kalkmış, temizlik yapmak veya kahvaltı hazırlamak üzere aşağıya iniyorlardı.

Köyde “Yallı” lâkabıyla anılan Bekir, çocukluğundan beri avcılığa aşırı derecede düşküdü. O günlerde, ağızdan dolma bir tüfeği vardı ve bu tüfeğin, kendisini her türlü beladan koruyacağına, canı gönülden inanıyordu. Ne var ki, tüfeğin avdan başkaca işlevi olacağını, hiç düşünmemişti o güne kadar.

Zorlu ve uzun bir kışın sonunda, bir gün tek başına ava çıkmıştı. O zamanlar, on beşinde ya var ya yoktu! Ancak, yaşlılarına göre oldukça uzun boylu, iri kemikli ve dolgun vücutlu olduğu gibi, gözünü daldan budaktan sakınmayan delifişek bir gençti. Köylerinin batısında, Kurtkepezi denilen bir avlak vardı. Oraya gidecek, keklik ve tavşan avlayacaktı. Kuşluk ortalarına doğru, yolu üzerindeki sidikli meşenin altında mola verip; annesinin çıkınına koymuş olduğu azıktan birkaç lokma atıştırdıktan sonra, yeni baştan yola koyuldu. Bazalt kayalıklardan oluşan, Kurtkepezi tepesinin doruğuna yakın yamaçlarında, irili ufaklı birkaç mağara bulunuyordu. Bu mağaralar, zamanla kurt, çakal, tilki gibi yabanıl hayvanların barındıkları, doğal ortam haline gelmişti.

Bekir, tüm becerisine karşın öğleye değin, ancak birkaç keklik avlayabilmiş; avlanırken de yaraladığı bir kekliğin peşi sıra, ta mağaralara dek çıkmıştı. Yaralı kekliği yakalayıp tam döneceği sırada, gök delinmiş gibi ansızın bir yağmur bastırır. Sığınacak bir yer bulmak için çevresine bakınırken, az ileride gözüne büyücek bir mağara ilişince, hemen o yana doğru koşmaya başlar ve kendini mağaraya dar atar. Gözlerini karanlığa alıştırmak için, bakışlarını mağaranın nemli ve loş derinliğine çevirir çevirmez, yarı karanlıkta yalap yalap yanan bir çift gözle karşılaşır ve aynı anda, köpek havlamasını andıran canhıraş bir ses mağarayı doldurur. Yöre halkının “yallı kurt” dediği türden azgın bir kurt, karanlığın içinden birdenbire üzerine atılır. Gel gör ki, neye uğradığını şaşırıp Bekir, kendini bir iki adım geriye atarken, içgüdüsel bir tepkiyle elindeki tüfeği sopa gibi kavrayıp, kurda doğru savurur. Tüfek hedefini bulmuştur. Kurt şiddetli bir darbe alır ve dengesini kaybederek yere düşer; fakat, lastik top gibi sıçrayıp,

hasminin karın boşluğuna saldırır. Bereket versin, kurdun pençeleri av çantasına isabet eder ve yakın boğuşmada bir işe yaramayacağını bildiğinden, elindeki tüfeği yere atar atmaz, istençdışı bir devinimle salt özenti olarak taşıdığı iki ağızlı kamayı belinden çekip, can havliyle savurur. Bekir, bu kez de hedefini tutturur ve kama kurdun boş böğrüne saplanır. Hayvan acı bir böğürtüyle, arka ayakları üzerine düşünce, aynı anda var gücüyle bir tekme atar. Böylecene saldırıyı savuşturarak, bir an için tehlikeyi uzaklaştırınca, yerdeki tüfeği kaptığı gibi kurdun üzerine boşaltır. Yaralı hayvan, yerde kıvranıp canhıraş bir böğürtüyle debelenirken, böğürtüler ağır ağır yerini hırıltıya bırakır ve bacakları titremeye başlar. Hırıltılar tavsayıp kesilince, bacakların titremesi de seğırtiye dönüşür ve az sonra kurdun vücudu devinimsiz kalır.

Bekir'in kulakları çınlıyor, gencecik yüreği korku ve heyecandan, kafesinde saldırıya uğrayan bir kuş gibi pır pır ediyordu. Az sonra, birkaç adım geriye çekilip olduğu yere çöker ve sırtını mağaranın ağızına dayar. Şalvarının önü ve ceketinin yen'i lime lime olmuş, ellerinin yüzünden kan sızmaya başlamıştır. Başını mağaranın ağızına yaslayınca, yüzündeki gerginlik yavaş yavaş yerini gülümsemeye bırakır; artık korkuyu yenmiştir. Gel gör ki, dudakları heyecandan tir tir titrerken, gözleri kurtulmanın sevincini yaşamaktadır. Tam bu sırada, mağaranın karanlıklarından bir cıyıklama gelince, başını birden o yana çevirip kulak kesilir. Kısa bir duraksamanın ardından, ayağa kalkıp sese doğru birkaç adım atar; bakışları karanlığa biraz alışınca, gözüne yerde yatan dört kurt eniği ilişir. Bazısının daha gözleri bile açılmamış, ciyak ciyak ciyıklamaktadır. Öldürdüğü kurt, bunları yeni yavrulamıştı besbelli!

Yağmur kesilinceye dek, sırtını mağaranın ağızına verip oturdu. Epey dinlendikten ve yağmur kesildikten sonra, yerdeki kama ve tüfeği alıp ayağa kalktı; hâlâ, av çantası boynunda asılı duruyordu. Kurdun yanı başına gelince, kamanın kanını şalvarına silip kınına soktuktan ve namlusunun ucu aşağıya gelmek üzere tüfeği omzuna astıktan sonra, kurdu bir süre ayakta izlemeye koyuldu. Bu sırada içinden, "Ey kurt kardaş! Sana ne yaptım ki, bana saldırdın. Bak işte! Kötülerin sonu hep böyle olur!" diye bir ses yükseliverdi. Daha sonra, kurdu iki eliyle ön ve arka bacaklarından avuçladı ve "Y'allah!" diyerek, başı üzerinden aşırıp omuzlarına yerleştirdikten sonra, leşin ayakları ellerinde olduğu halde ağır ağır yamaçtan aşağıya doğru inmeye başladı. Yolda birkaç kez mola vermek zorunda kalmıştı. Köye varınca, dosdoğru köy meydanına gitti ve omuzları üzerindeki leşi orta yere attıktan sonra, cebinden çıkardığı buruş buruş olmuş yağlıkla boynundaki kanları silmeye başladı. Zaten köye girdiğinde, üç beş kişi peşine takılmıştı. Onları görenler, yavaş yavaş leşin başında toplanınca, hemen çevresinde küçük bir kalabalık oluştu.

Kalabalığın arasında bulunan, köyün yaşlılarından Kart Hamza Ağa, alaycı bir tavırla : "Lan Bekir!" dedi. " Nerede buldun, bu kurt öleşini?"

"Bulmadım Hamza Emmi. Onu vurdum."

"Haydi oradan uyuz! Böylesi bir yallı kurdu, anca namlı avcılar vurabilir."

"Vallahi ben vurdum Emmi! Mağarada üstüme atılınca ilkin pıçakladım, songna da tüfenkle vurdum."

"Yalan söyleme lan! Kar yok, kış yok. Kurt niye saldırsın?"

Ardından leşin yanına geldi ve bacaklarından tutarak evirip çevirdi; leş az buçuk sıcak olduğu halde, hâlâ Bekir'e inanamıyordu.

Bekir ise, kendine inanılmamasına, üstelik bir de yalancılıkla suçlanmasına içerlemiş olmalı ki, suratını asıp :

"Hamza Emmi! Sözümde yalan yok!" deyip işaretparmağıyla, yerdeki leşi göstererek, "Bu dişi kurt, depedeki büyük mağarada kuzlamış. Ben de, yağmur bastırınca o mağaraya sığındım. Herhal eniklerini çalacağımı sandı ki, birden üstüme atıldı. Ben de onu öldürdüm."

Kart Hamza, kalabalığın ortasında sağına soluna şöyle bir bakındı, tanıdığı gençlerden birini görünce onu yanına çağırıp :

"Tahir!" dedi. "Yanına iki arkadaş alıp, doğru o mağaraya get. Bekir'in dedikleri doğrusa, kurdun eniklerini al getir," dedikten sonra, Bekir'e dönerek, "eğer Tahir eniklerle dönerse söylediklerine inanır, seni bundan kelli Yallı Bekir deyin çağırırım. Yok!.. Eğer elleri boş dönerlerse, seni kövde rezil rüsvay ederim. Bunu bilesin," deyip oradan uzaklaştı.

Mağaraya giden Tahir ve arkadaşları, kucaklarında dört enikle dönünce, o günden sonra Bekir, köy yerinde "Yallı" lâkabıyla anılır oldu.

Bekir'le Hıdırcık, işlerini bitirir bitirmez, ellerini yüzlerini yıkayıp odaya girdiler. Kapının arkasında asılı duran havluyla kurulandıktan sonra, ikisi de gelip babalarının karşısında bağdaş kurup oturdu. Çolak Mamo, sigarasından son bir nefes çekip bırakınca, dumanlar bacadan boşalır gibi ağızından burnundan çıkmaya başladı; ardından, parmakları arasındaki izmariti, tütün tabakasının hemen yanında duran kül tablasına bastırarak söndürdükten sonra, yorgun bakışlarını Derviş Ali'ye çevirdi ve oldukça sevecen bir tavırla :

"Harmana kadar, birkaç sefer daha yaparsanız," deyip bakışlarını yere dikti, "herhal, Bekir'in düşün masrafı çıkar," deyince Bekir, utangaç bir tavırla başını öne eğdi.

Derviş Ali, bunun üzerine kaşlarını çatıp kararlı bir biçimde :

"İşallah baby!" dedi ve Hıdırcık'a bakıp, "Arkasından sıra Hıdır'a gelir!"

Hıdırcık adı geçince, olduğu yerde şöyle bir kıpırdandı ve ağabeyi gibi başını öne eğince, babaları araya girip :

"Yok ha!.." dedi. "Hıdır uçun ecele etme. Hele bir askerliğini yapsın, gerisi kolay."

Ne var ki, daha tümcesini bitirmeden, öyle bir öksürük nöbeti tuttu ki, deme gitsin! Ardından gözleri belerdi ve yüzü kulaklarına değin pancar kesildi. Öksürdüğü gözlerinden yaşlar boşalırken, eli yatağın üzerinde bir kalkıp bir iniyor; Derviş Ali ise, hem usul usul sırtına vuruyor, hem de düşmesin diye ceketini tutuyordu.

Çolak Mamo, öksürüğü kesilince, elinin tersiyle sulu gözlerini silerken :

"Bu öksürük beni götürücü!" dedi inilder gibi.

Derviş Ali, babasını böyle bitkin ve umarsız görünce, elinden bir şey gelmediği için yüreği kederle sarsıldı ve yüzüne ağlamsı bir hava çöktü :

"Seni öksürük değil, bu tütün götürücü!" dedi. "Artık şu zıkkımı içmesen olmaz mı?"

"Oğul! Bizden geçti artık. Şunun şurasında, bir koyun yaşı kadar ömrüm kalmış. Şinden kelli, içsem ne çıkar içmesem ne çıkar! Zati, bu meretin beni bırakacağı da yok ki!" derken, sağ kolunu dirseğinden kırıp, önkolunu göğsüne yaklaştırdıktan sonra, elini bilekten aşağı yukarı oynatırken her şeyin boş olduğunu anlatmak istiyordu.

Derviş Ali, acımsı bir sesle :

"Eyle deme baby! Daha Bekir'in, Hıdır'ın mürüvetini görücün!"

Çolak Mamo, sağ eliyle göğsünü ovarken :

"Ben görmesem de olur! Siz görün yeter," dedi. Ardından, hırıltıyla karışık derin bir soluk aldı ve sağ elini kalbinin üzerine bastırıp, "Zati şurama bir balkı giror*", kimi zaman sırtına vurup beni öldüror. Dayanılacak kimin değil."

Bu sırada kapı açıldı, önce Güllü Kız iki eliyle kulpundan tuttuğu, içerisi kor halinde odun kömürü ateşi dolu bakır bir mangalla odaya girdi ve ağabeyleri biraz geri çekilince, mangalı orta yere bıraktı. Kısa bir süre sonra Zeynep kucağında bir siniyle geldi; ardı sıra, oğlu küçük Memet tin tin koşup babasının dizi dibine çöktü. Sininin içinde kalın kulplu ve kalaylı, içerisi sıcak süt dolu yedi maşrapayla sac ekmekleri bulunuyordu. Mangalı bir yana çekip, açılan boşluğa ve babalarının önüne siniyi yerleştirdiler. Anaları Ema Kadın, sanki ölüme terk edilmişti, onunla kimse ilgilenmiyordu. Zaten köy yerinde, hele bir de yaşlı olunca, herhangi bir sayrılığa yakalanmak neredeyse ölüm demektir; hem bu gibi ölümler, herkesçe doğal karşılandığından, bir tür alinyazısı olarak kabul ediliyordu.

Ema Kadın yer yatağında yata dursun, odada ağız şapırtılarından başka çit yoktu; birer maşrapa sıcak sütle, birer sac ekmeğini iştahla gövdelerine indirdikten sonra, Güllü Kızla Zeynep bir çırpıda sofrayı toplayıp mutfağa götürünce, hemen mangalı önlerine çektiler. Ne var ki, mangaldaki zayıf harlı ateş, ancak ellerini ısıtmaya yetiyordu. Onlar da bununla yetindiler. Hem, kırsalda yaşayan bu sıradan insanların kahvaltısı diye bir dertleri de yoktu hani! Mutfakta akşam yemeğinden arta kalan ne varsa, soğuk sıcak demeden kahvaltısı niyetine yerlerdi. Zaten, çay içme alışkanlıkları olmadığından, onlar için çay da, şeker de lükstü; tatlı

*Anadoluya yerleşen Türkmen boylarının dillerinde, XVI. yüzyıla değin şimdiki zaman fiili, tek başına değil de, geniş zaman fiiliyle iç içe bulunuyordu. Dolayısıyla, şimdiki zaman kipi, Türkmen dillerine aynı yüzyılda girmiş; ancak, her Türkmen boyu diğer boylardan bağımsız olarak, bu fiil kipini, içinde buldukları ortam ve koşullara uydurarak, değişik biçimde kullanmıştır. Sözelimi Afyonkarahisar, Antalya ve Isparta yörelerinde geliyor veya geliyorum gibi fiillerin köküne ulanan "yor" ekinin "r" ünsüzü düşerek, anılan sözcükler "geliyo" ve "geliyom"a; Kilis yöresinde ise "yor" ekinin bu kez de "y" ünsüzü düşmüş ve aynı sözcükler "gelor" ve "gelorum" biçimine dönüşmüştür.

gereksinmelerini ise, üzüm veya pekmeze karşılıyorlardı. Kahvaltıdan sonra, babalarının gözü hemen tütün tabakasına kaydı; ancak, az önceki öksürük krizini anımsamış olmalı ki, eli bir türlü tabakaya varmadı. Bu sırada oğulları, onu sesiz ve acıyarak izliyorlardı.

Derken kapı açıldı ve içeriye Zeynep girdi, fakat odaya çıkmadan eşikte durup :

“Ocakta yakacak bir dal çibık kalmadı!” diye seslendi ve yanıt beklemeden çekip gitti.

Köy yerinde asma çubuğu en yaygın ve kolay yakacaktı, hele bir de kuru olunca nasıl da yanar çıtır çıtır.

Bunun üzerine Derviş Ali, yanında oturan Bekir’e dönüp:

“Senin kısrak birez soluklansın da, Hıdır’dan bilabar bağa gidip, beş on kucak çibık getirin. Zatı böğün hava da güzel,” dedi.

Bekir, “peki” kabilinden başını salladıktan sonra, mangalın başında koyu bir söyleşiye daldılar.

Zaten, bu aylarda ne köy yeride, ne de yazı yabanda, yapacakları bir iş yoktu hani! Zira, babalarının yüz dönüm kadar susuz tarlasıyla, birkaç parça kıraç bağı vardı; bunları da sürüp ekmişler, ta harmana değin yapacakları bir iş kalmamıştı. Hem, Derviş Ali biraz da oyalanmaları için onları bağa yolluyordu. Bekir az sonra Hıdırcık’ı terkesine alıp, bağın yolunu tuttular; zaten bağı yakın olduğundan, çubukları kısrığa yükleyecek ve köye yaya olarak döneceklerdi.

Ne yazık ki, kırsalda üretim doğrudan doğruya, hava koşullarına bağlıydı; havaların olumlu geçmesi halinde verim artıyor, aksi halde düşüyordu. Kaldı ki, hava koşulları iş gününü de etkilediğinden, köylü yağışlı ve puslu havalarda, zorunlu olarak evine kapanıyordu. Yeterli toprağa sahip olan ailelerin bile, toplam iş günü yılda iki ayı geçmiyor; geri kalan on ayı, dam altında pinekleyerek geçiriyorlardı. Hele, ilerideki yıllarda traktörün köylere girmesiyle birlikte, toplam iş günü yılda iki ayın altına düşecekti. Hem köylü, emeğinin karşılığını bile alamıyordu. Zira, üretimin kaymağını kentlerde ticaretle uğraşan küçük esnaf konumundaki, bakkal ve zahireci gibi araçlar yiyordu. Köylü gereksinim duyduğu hallerde, ürün devşirme mevsiminde ödemek koşuluyla, alışveriş yaptığı bu esnafalara borçlanıyor; ürününü kaldırıncı da, bunlara satmak zorunda kalıyordu. Bu araçlar ise, ürünü satın alırken alacaklarına yüklü bir faiz uygulayıp, köylünün malını ucuza kapatıyorlardı. Eğer ürünü kendileri almıyorsa, satım işini üstleniyorlar; ürünleri sattıktan sonra, hem satıştan yüksek komisyon alıyorlar, hem de alacaklarını fahiş bir faizle tahsil ediyorlardı.

Öğleye doğru, bir beygir yükü çubukla eve döndüler. Çubukları, mutfağın önünde kuytu bir köşeye istif ettikten ve beygiri de ahıra çektikten sonra, babalarının bulunduğu odaya geçtiler. Ancak, babaları odada yalnız değildi, yanında amcalarının oğlu Hasanceli oturuyordu; büyük bir olasılıkla iş görüşmek için gelmişti.

Önce Bekir, arkasından Hıdırcık oldukça saygılı bir tavırla, kuzenlerine yaklaşıp :

“Ede! Hoş geldin,” diyerek tokalaştılar.

Tokalaşma ve hal hatır sorma faslından sonra, ikisi de ağabeylerinin yanında bağdaş kurup oturdu. Kısa bir söyleşinin ardından, Hasanceli gitmek üzere yekini ayaklanınca, kardeşler de hep birden ayağa kalktılar.

Çolak Mamo, yeğeninin kalktığını görünce oturduğu yerden :

“Hasanceli!” dedi. “Yimeğe kalsaydın!”

Hasanceli, saygılı bir havayla sağ elini göğsüne götürüp onu selamlarken :

“Sağ ol emmi!” deyip kapıya doğru yürüdü ve eşiğe varınca, Derviş Ali’ye dönüp, “Gidene kadar daha görüşürük,” dedikten sonra, ayakkabılarını giyerek dışarıya çıktı. Derviş Ali de, eşikteki yemenilerden bir çiftini gelişigüzel ayaklarına geçirip, onu takip etti.

Hasanceli, Çolak Mamo’nun kardeşi Ahmet Çavuşun oğluydu. Sakarya Savaşına katılan Ahmet Çavuş, canı yürekten bağlı olduğu Bölük Komutanı Hasan Celil Beyin, bir çatışmada yaralanıp kucağında can vermesi üzerine, ona olan gönül borcunu ödemek için, ilk doğan erkek çocuğuna Hasan Celil adını verir; ne var ki, köy halkının ağızında Bölük Komutanının adı, “Hasanceli” ye dönüşür.

Az sonra Derviş Ali gelip, eski yerine oturunca, babası gayet ciddi ve titrek bir sesle :

“Giderken hödüdünü nereden geçerseniz geçin, yükünüz olmadığından, cendermeye rastladığınız zaman bir tarafa sıvışmanız kolay olur. Anca dönüşte, Afrın suyunu sağınıza alıp, hödüdünü eyle geçin. Böylecene atların ayak seslerini, hemin de kokusunu Afrın suyu kesip,

Karadepe karakoluna ulaştırmaz. Yazıyı en iyi bilen sensin! Onun uçun öncüleri sen ol! Yanına da, ağzı keskin bir pıçak almayı unutma ha!..Sıkıştığında, yüklerin ipini kesersin!”

Aslında Derviş Ali, bu anlatılanların hepsini biliyordu. Hem de kendisinden öğrenmişti. Sınırı çoğu kez birlikte geçerken, babası her seferinde buna benzer şeyler anlatırdı. Afrin ırmağını sağlarına alınca, karakol derenin karşı yakasında kalıyor; geręekten, atların kokusu ve ayak sesleri, doğudan batıya doğru akan ırmağın iki kenarında, boydan boya duvar gibi uzayan salkım sөгütlerin, telli kavakların, mis kokulu iğdelerin ve de baldan tatlı yabancı incirlerin dal ve yaprak hışırtıları arasında kaybolup gidiyordu. Böylelikle, atların ayak sesleri duyulmadan, sınırı sessiz sedasız geğiyorlardı.

Derviş Ali, babasının sözünü kesmiş olmamak için onu sabırla dinlerken, Hıdırcık birden araya girip :

“Ede! Ben de sizden geli mi?” deyince, daha Derviş Ali yanıt vermeden, babası kaşlarını çatıp yüzünü ekşiterek :

“Hişt!..Hişt!..Tavik olmadan tağaya çıkma. Daha senin yaşın kaç? Kardeşlarına ayak bağı olursun!” dedi. Ardından, “Hemin sana at bilem yok. Yayan mı gidicin?” der demez Hıdırcık, hemen suspus oldu.

Derviş Ali, kardeşinin üzöldüğünü görünce, onun gönlünü almak için :

“Bekir’in düğününü aradan bir çıkardık mı, ilk işim sana bir at almak olucu. Ondan kelli, her sefere üçümüz birden çıkarık,” deyince zavallı Hıdırcık öyle bir sevindi ki deme gitsin!..)

(...O gece, bardaktan boşanırcasına yağmur yağmıştı. Çiftlikteki kadın ve erkek hizmetkârlar sabah erkenden kalkmış, yağmura çamura aldırmadan, her gün olduğu gibi o gün de, kolları sıvayarak işe koyulmuşlardı. En yoğun uğraş hayvan barınaklarında yaşanıyor, ahırların açık pencerelerinden yayılan taze fişki kokusu, insanın burun kemiğini kırıyordu. İçerisi havalanırken, seyisler sabah sabah türkü eşliğinde hayvanları keyifle kaşağılıyor; yardımcıları da, zembillere doldurdukları taze hayvan dışkılarını, ıhlaya tıslaya gübrelieğe boşalttıktan sonra, koşar adım ahıra dönüp hayvanların yemini tazeliyorlardı. Çobanlar ise, süt kuzularını ağılın önünde toplanan sürüden ayırmaya çabalarken, ahırdaki ineklerin böğürtüsü, koyun ve keçi meleşmelerine karışmaktaydı. Kümes hayvanlarının bakımını üstlenen çocuklar da erkenden kalkmış, babalarına yardımcı olmaya çalışıyorlardı. Açtıkları kümeslerin kapısından dışarıya boşalan tavuk, hindi, horoz ve kazlar, geceden beri pineklemenin vermiş olduğu uyusukluğu üzerlerinden atmak için, tüylerini kabartıp kanatlarını çırparak gelişigüzel sağa sola kaçışırken, çıkardıkları sesler davarların melemelerine karışıyor; bu ses cümbüşünü arada bir, nereden geldiği belli olmaya eşek anırtısı bastırıyordu.

Gel gelelim, kadın hizmetkârlar da, bu günlük uğraştan pek geri kalmıyorlardı. Aslında, yaz aylarında olduğu gibi, kiş aylarında da çiftliğin yükü, onların omuzlarındaydı. Konağın içerisinin ve dışarisinin temizliğinden başka; akşam yoğrularak ekşimeye bırakılan hamurdan tandırda ekmek pişirilecek, ekmeğin yanı sıra ağa ailesine kahvaltı hazırlanacak; ardından, koruluğa gidip çalı çırpı topladıktan sonra, kirli çamaşırları yıkayacaklardı. Tüm bu işler tamamlanınca, öğle ve akşam yemekleri için, hanımın verdiği listeye göre yemekler pişirilecekti. Herkes, kendini işine öylesine vermişti ki, kimse buyruk almadan, görevini en iyi biçimde yerine getirmeye çalışıyordu.

Burhan Bey, o sabah erkenden uyanmış, karısı daha önce kalktığından, yatakta yalnız kalmıştı. Uyku sersemliğini az buçuk üzerinden attıktan sonra, ağır ağır yarı beline değin doğrulup, kollarını iki yana açtı ve hafifçe gerinerek esnedi. Uyku sersemliğini üzerinden atar atmaz, karyoladan aşağıya indi ve yavaş yavaş, ceketin asılı olduğu karşı duvardaki askılığa doğru yürümeye başladı. Üzerindeki beyaz ve boyuna mavi çizgili gecelik entari, onu olduğundan daha boylu gösteriyordu. Askılıktan aldığı ceketini sırtına geçirip, zemin kata indi; sabah temizliğini yaptıktan ve aptes aldıktan sonra, odunluğa geçti. Gecedden hazırlamış olduğu, içerisi zeytin odunu ve tuturuk dolu zembili kucaklayıp odasına çıktı. Zembili eşiğin kenarına bırakıp, sobanın kapağını açtı ve alta odunları, üzerine de tuturukları yerleştirdi. Ardından, cebinden çıkardığı kibritle, zembilin içinden aldığı çaput ve kâğıt parçalarını yakarak, sobanın içine attı; kuru tuturuk ve odunlar hemen alev alıp, güröl güröl yanmaya başlayınca, zembili kaldırıp eşiğe bıraktı. Daha sonra, sedirin üzerindeki tiftik keçisi postunu alıp, odanın orta yerine geldi ve kibleye dönerek, postu önüne serip namaza durdu.

Burhan Bey, babasına çok benziyordu; sanki bir elmanın yarısı kendisi, yarısı da babası. Onun gibi boylu boslu ve alımlıydı. İri ve zeytuni gözlerinin güzelliğini, açılmış kırlangıç kanadını andıran, simsiyah kaşları tamamlıyordu. Etlı çene ve dudaklarıyla gamzeleri, tıpatıp babasının aynıydı. Düzgün biçimli burnunun altındaki siyah bıyıkları, üst dudağını hafifçe örtmüştü.

Namaz kıldığı yatak odasına kapıdan girilince, sağdaki duvarda büyücek iki pencere ve kapının karşısındaki duvarda da, tavana yakın küçük bir pencere bulunuyordu. Bu küçük pencere, odayı aydınlatmaktan çok kuşlara barınaklık yaptığından, yörede buna "kuş penceresi" denilmekteydi. Sedir, iki pencerenin önüne konulmuş, üzerine de yün bir şilte serilerek, sakız gibi yastıklar sıralanmıştı. Kuş penceresi bulunan duvarın dibine karyola, karyolanın baş kısmına bir gardırop, gardırobun bitişiğine de, çerçevesi sedef kakmalı ve oldukça büyük İngiliz yapımı bir ayna yerleştirilmişti. Eşiğin hemen yanında sac bir soba, sağ tarafındaki duvarda ise, boydan boya bir gömme dolap bulunuyordu. Kapının karşısındaki duvara ve kuş penceresinin altına, deniz kızı manzaralı bir duvar halısı asılmış, tabana ise eşiğe değin göbekli iki parça halı yayılmıştı.

Burhan Bey, sabah namazını eda ettikten sonra, postu toplayarak sedirin üzerine yaydı ve üstüne bağdaş kurup oturdu. Ardından, ceketinin yan cebinden kirli sarı ve iri taneli kehribar tespihi çıkardı; önkollarını dizlerine yaslayarak, kollarının üzerine abanıp iki elinin parmakları arasındaki tespihle oynamaya başladı. Tespihle epey oyalandıktan sonra, sırtı uyuşmuş olmalı ki, yavaşça belini doğrultup başını kaldırdı ve iki elini yumruk yaparak, kuyruksokumunun az yukarisına bastırdı. Başını kaldırdığında, karşı duvardaki aynanın üzerinde asılı bulunan, babasının çerçevesi gümüş kakmalı portresiyle göz göze gelince, hemen dalıp gitti. Ardından, oturduğu yerde vücudunu az sola çevirerek, sol yanını yastığa verirken, sağ ayağını da uyluğunun altından çekti ve bacağını dizinden kırıp, göğsüne yaklaştırdıktan sonra, sol kolunu yastığın üstüne, sağ önkolunu da sağ dizinin üzerine dayayıp; gözlerini pencerenin dışında, durağan bir noktaya dikerek, tespihle oynamayı sürdürdü. Odanın penceresi, konağın arka cephesine bakıyordu. Pencereden otuz metre değin ileride, kubbesi dört sütun üzerine oturtulmuş, çevre duvarsız büyücek bir türbe ve yanı başında ise, kocaman bir ceviz ağacı bulunmaktaydı. Burasını, pencereden dışarıya bakıldığında görülebilmesi için, özellikle kendisi seçmişti; türbenin ortasında da, babasının mezarı bulunuyordu. Türbenin yerini aile mezarlığı olarak kullanmayı düşündüğünden, arsasını biraz geniş tutmuştu. Zira, babasından sonra vefat eden aile bireyleri buraya defnedilecekti.

Her ne kadar, babası toprağın altında olsa da mezarını uzaktan gördükçe, sanki etilele canıyla karşısındaymış gibi bir duyguya kapılıyordu. Kaldı ki, mezarın bu denli yakınlarında bulunması, aile bireyleri arasındaki birlik ve dayanışmayı pekiştiriyor; sözümona hepsi de, onun ruhunun yukarılarda bir yerlerden, kendilerini görüp gözeteceğine inanıyordu. Bir ara gözleri buğulandı. Sanki buğday tarlasına dadanan milyon kere milyon çekirge, sarı ve dolgun başakları kemirir gibi, beynini kemiriyordu. Gelgelelim bundan rahatsız olacağı yerde, öyle hoşlanıyordu ki deme gitsin!

Derken, dizinin üzerindeki sağ eli bir an devinimsiz kalınca, tespih parmakları arasından sedire kayıverdi. Aynı anda dudakları kasıldı ve ağzının iki yanındaki kıvrımlar, ağlamsı bir havayla kırış kırış oldu. Gamzeleri daha da çukurlaşp buğulu iri gözlerinden yaşlar, damla damla yanaklarından aşağıya yuvarlandı; sanki, buruk bir tat alıyordu, gözyaşı akıtmaktan. Gözlerini bir an için kapatıp, başını usulcana sola eğerek koluna yaslayınca, gözyaşları yanaklarından dudaklarının arasına, oradan da ağzına aktı. Ağzına giren gözyaşlarını dilinin ucuyla dağıtırken, gözyaşlarının tuzlu ve kekremsi tadından, tanımsız bir zevk almaktaydı.

Burhan Bey, arada bir böyle dalıp gittiği zamanlarda, her nedense hep babasını ve çocukluğunu anımsıyordu. Alışveriş yapmak için, babasının terkisinde kente indikleri günler veya köyün namazgâhında, babasıyla birlikte kıldıkları bayram namazları, yahut lastik sapanla, büklerin arasında kuş avladığı günler veyahut karakış bastırınca, tandırın başında babasının :

Halep yolu daşlıca,
Armağanı datlıca.
Yolda bir geçi gördüm,
Vurdum kışını kırdım,

Geçi getti hekime...

tekerlemesiyle başlayan, yerel masallar anlattığı uzun kış geceleri, bir bir gözünün önünden sinema şeridi gibi geçiyordu. Ah!.. Ne güzeldi o günler! “Keşke babam sağ olsaydı da, bir katır yükü gümüş borcum olsaydı!” diye geçirdi içinden. Tüm bunları düşünürken, başının altındaki kolu uyuşmuş, gövdesi sıtma tutmuş gibi zangır zangır titriyordu...)

(...Köye vardıklarında, gün tepelerinde epeyce yükselmişti. Yıkık dökük kerpiç evlerin arasından geçip, evlerine doğru yöneldiler. Tam evlerinin önünde, karşıdan Hasan’ın döne döne geldiğini görünce, birden ikisi de durdu. Hasan’ın sırtındaki yakası kirden kat kat yağ bağlamış eski asker kaputu, uzun boyuna kalıp gibi oturmuş; yıllarca berber yüzü görmeyen saçı ve sakalı birbirine karıştığından, kafası kıl yumağına dönmüştü. Bacaklarını örten ve ayak bileklerinin üzerinden bağlamış olduğu uzun paçalı beyaz don, pislikten deri gibi bir hal almış; ayağına geçirmiş olduğu tabanı ve yüzü yamalı kırmızı sahtiyan yemenilerin arkasına bastığından, adım attıkça “şıp şıp” çıplak topuklarına vuruyordu. Uzun ve kalınca bir değneğin iki ucuna bir sicim bağlayarak, tüfek gibi omzuna asmış, sağ eliyle de göğüs hizasında sicimi avuçlamış olduğu halde; yürürken, sekiz on adımda bir durup, kendi çevresinde tam bir dönüş yaptıktan sonra yeniden yürüyor, az gittikten sonra tekrar durup yeni baştan dönüyor ve yürüyüşünü bu biçimde sürdürüyordu. Köylüler, genç yaşta aklını yitiren zavallıya, kendi çevresinde dönmesinden dolayı, “Döngel” lâkabını takmıştı.

Tam karşılarına gelince durdu ve kendi çevresinde salına salına dönerken :

“Ali Veli, Derviş Ali! Ali Veli, Derviş Ali!” diye söylenmeye başladı.

Hasan, yürürken ve dönerken, sürekli olarak aynı işin yapan bir insanın gönül rahatlığıyla konuşuyordu. Derviş Ali durup, yanına gelinceye değin içi sızlayarak onu izledi; yanından geçerken de, cebinden çıkardığı bir paket Birinci sigarasını ona uzattı.

Hasan sigarayı alıp giderken, ha bire :

“Ali Veli, Derviş Ali! Ali Veli, Derviş Ali!” diye söyleniyordu.

Döngel Hasan’ın, trajik bir yaşam öyküsü vardı. Köy geleneğine uyularak, daha askerliğini yapmadan gencecik bir yaşta evlendirilmişti. Derviş Ali ile birlikte askere alınmışlar; ikisi de askerlik yaptıkları Tekirdağ’da, aynı bölüğe düşmüştü. Gel gör ki, Derviş Ali için ilk yıl ne de çabuk geçmişti; izin bile kullanmayacak ve kuralarından bir ay önce terhis olacaktı. Gel gelelim, Hasan için aynı şeyi söylemek olası mı? Evli olduğundan eşine, Ayşe’sine kavuşmaya can atıyordu. İzni çıkar çıkmaz, başına gelecek felaketten habersiz, hemen memleketinin yolunu tuttu ve Kilis’e varır varmaz da, doğruca köyüne yollandı.

İlk gün dingin geçmiş, Hasan hiçbir şeyden kuşkulananmamış; köy yerinde olup bitenlerden habersiz olduğu için, karısının tedirginliğini bile fark etmemişti. Köye gelişinin üçüncü gününün sabahı, babası kendisini çağırıncaya, mutfakta ayaküstü bir şeyler atıştırdıktan sonra hemen baba evine koşmuş, tüm akrabalarını babasının odasında toplantı halinde görünce, bir olağandışılık olduğunu sezinlemişti. Babası Suriye’den gece dönmüş; belli ki, toplantının yapılması için şimdiki dek onu beklemişlerdi. Yemenilerini eşikte çıkarır çıkarmaz, selam verip odanın ortasına doğru yürüdü, babasının önüne gelince de elini öpmek için eğildi; ancak, babası elini vermeyerek onu kolundan tutup kendi doğru çektikten ve alnından öptükten sonra, sağ yanına oturttu. Hasan bağdaş kurup oturunca, odaya aniden derin bir sessizlik çöktü, kimseden çıt yoktu. İçerdekiler nefesini tutmuş, babasına bakıp ne diyeceğini merakla beklerken, herkesin beklediği konuşma bir türlü gerçekleşmiyor; babası ise, konuşmadan önce nefsiyle zorlu bir savaşıma girişmiş olmalı ki, nereden ve nasıl başlayacağını bir türlü kestiremiyordu.

Sonunda, bakışlarını karşısında oturan kardeşine dikip, ağlamsı bir havayla :

“Sen anlat!” dedi.

Onun da, olup bitenleri söylemeye dili varmıyordu. Bir iki yutkunduktan sonra, oldukça üzünçlü bir sesle :

“Hasan oğlum!” dedi. “İnsanlar bu dünyaya, namısıyla yaşamak uçun gelir. Sen niye askere gittin? Namısını, şerefini korumak uçun! Eyle değil mi?” deyip kısa bir süre sustu. Oda öylesine sessizdi ki, uçan bir sivrisineğin vızıltısını bile duymak kabildi. Başını az kaldırıp, derin bir iç çekti ve tane tane, “Bak oğlum! Heyatta insanoğlunun başına her şey gelebilir. Kavi olup söylüyeceklerimi iyi dinle! Eyalın Ayşe, Sarı Sülo’nun evinde basıldı! Buna cümle âlem şahat,” diyerek yere bakıp sustu. Hasan kulaklarına inanamıyordu; önce beti benzi sarardı, ardından

sanki başına bir kova sıcak su dökülmüş gibi, yüzü kulaklarına değin pancar kesildi. Amcası devamla, “Sülo’nun, Suriye’ye kaçtığını yeni öğrendik. Baban, gece bu haberi getirdi. Ben seni evladım kimi severim. Senin namısın, benim namısım sayılır,” dedikten ve koynundan kılıfıyla birlikte on dörtlü brovniği çıkarıp önüne koyduktan sonra, “Eğer namısını sen temizlemezsen, ben temizlerim!”

Hasan duyduklarına bir türlü inanmak istemiyor, kulakları çınlayıp beyni zonk zonk zonkluyordu. Ayşe’sinin özlemine dayanamadığından, nasıl da koşa koşa gelmişti köyüne! Asker ocağında geçirdiği bir yıl, ona bin yıl gibi gelmişti. Fakat, şimdi öyle mi? Babası gibi saydığı amcası, kendisinden çok sevdiği eşini öldürmesini istiyordu. Gel gör ki, ağzı kurumuş, sanki yutağına bir yumruk oturmuştu; birden yekini, önündeki tabancayı kapıldığı gibi hızla ayağa kalktı ve eşikteki yemenilerini ayağına geçirmesiyle birlikte, kapıdan fırlaması bir oldu. Avluya çıkınca, tabancanın kılıfını bir yana fırlatarak, brovniği koyun cebine sokup, koşar adım evinin yolunu tuttu. Zaten, evi de ahırdan bozma, derme çatma bir şeydi. Kaynatasının ahır iken, evlendiklerinde kızına çeyiz olarak vermişti. Hem Ayşe, Hasan askere gittiği günden beri, baba evinde kalıyordu. Şimdi, kocası askerden izinli geldiği için, kendi evine dönmüştü. Hasan evin önüne gelince, kısa bir duraksamadan sonra ayağının burnuyla vurup kapıyı açtı; Ayşe, avluda binek taşına oturmuş, arpacı kumrusu gibi düşünüyordu.

Hemen kapıdan içeriye daldı ve Ayşe’yi kolundan tutup :

“Haydi gel! Senden yabana gidicik!” deyip, kapıya doğru sürüklemeye başladı.

Ayşe, hiç karşı koymadan önüne düştü, harman yerini geçip köyün dışına çıktılar. Geçtikleri yollarda, kimsecikler görünmüyordu. Köyden uzaklaşınca, biraz yavaşladılar. Şimdi Ağca tepeye doğru gidiyorlardı. Hasan, ellerini arkasında kenetlemiş, başı yerde yürürken, “Emmim, onca hısım akrabaların içinde, heç yalan söyler mi? Hemin de, babamın yanında. İşte, arkama bakmadan gidorum. Eğer, emmimin söyledikleri doğruysa, kaderine boyun eğip arkamdan gelir; yok doğru değilse, kaçır gider. Vallahi peşine düşmem!” diye içinden geçirdi.

Oysa Hasan, ne de çok sevmişti onu. Bukleli siyah saçlarını, yuvarlak iri gözlerini, minnacık burnunu ve hokka gibi ağzını, askerde iken ne de çok özlemişti! Yat borusundan sonra yatağa girince, ona kavuşmayı düşlerdi hep. Ya şimdi! Aman Tanrım!..Onu öldürmeye götürüyordu. Ancak, ona nasıl kıyacak, nasıl tetik çekecekti? Bunu düşünmemişti hiç. O uğursuz an’ın gelmesini geciktirmek, onun ayak seslerini daha çok duyabilmek için, yolu uzattıkça uzatıyor, gittikçe gidiyordu. Ne yazık ki, Ayşe’sinin yaşaması, doğaüstü bir olayın gerçekleşmesine kalmıştı. Artık, yer mi yarılr, yoksa gök mü çöker, kim bilir? Aklından “Tanrı’dan umut kesilmez!” diye geçirdi.

Ayşe ise, suçunu kabullenmiş olmalı ki, yazgısına boyun eğmiş, kurbanlık koyun misali arkasından tin tin gidiyordu. Hasan’ın üzerindeki tabancadan haberi olmadığı için, oldukça dingin ve rahattı. Eğer canına kıymak isteseydi, evdeki çiftesini yanına alacağını düşünüyor; hem Hasan’ın, kendisine bir kötülük yapacağına pek olasılık vermiyordu. Ağca tepenin eteğine varınca, yol kenarında bir kuyu çıktı karşılarına; bu kuyu eskiden kalmaydı ve yanı başında da, gövdesi boyun kalınlığında genç bir ceviz ağacı bulunuyordu. Kuyunun başına gelince durdular.

Hasan, kuyudan bir kova su çektikten sonra, Ayşe’ye dönüp acımsı bir sesle :

“Gel iç!” diye seslendi.

Ayşe, kuyunun bilezik taşı üzerinde duran su dolu kovaya yaklaştı ve kovayı az eğerek, ağzını dayayıp kana kana içti. Ardından, kovadan birkaç avuç su alıp yüzünü yıkayarak az buçuk serinleyip dinginleştikten sonra, başındaki dolağın ucuyla kurulandı. Biraz dinginleşince, korkusu azalmış olduğundan bayağı rahatlamıştı. Buralara değin niçin geldiklerini bile, artık düşünmek istemiyor; Hasan ise, ağacın altında onu izlerken, yanına gelmesini bekliyordu. Ayşe, sonunda af dileyen bakışlarını yüzüne dikip, ona yaklaştı; şimdi, tüm dişiliğini kullanarak gözlerinin içine bakıyor, sanki ondan af diliyordu. Ayşe yanına gelince, onu boynundan kavrayarak sırtını ceviz ağacının gövdesine dayadı ve belinden çıkardığı palaskayla, kollarını içine alacak biçimde, vücudunu göbeği hizasında sıkıca ağaca bağladıktan sonra; bukleli siyah saçlarını örten, yer yer ıslak dolağı başından alıp gözlerini bağladı. Ayşe kocasının üzerinde silah bulunduğunu sanmadığından, hâlâ durumun ciddiyetini kavrayamamıştı. Tüm bu olup bitenleri, bir şaka bir oyun sanıp, acı acı gülümsüyor; ancak, gülümsediği dudaklarının deviniminden belli oluyordu.

Hasan, ağaçtan altı yedi adım uzaklaştıktan ve geriye dönerken koyun cebinden çıkardığı tabancanın namlusuna mermi sürdükten sonra, Ayşe'ye nişan alıp bastı tetiğe. Merminin patlamasıyla birlikte, yazıda canhıraş bir çığlık koptu; Ayşe çırpınıyor tepiniyor, ancak başını ve ayaklarını oynatabiliyordu. Patlamayla birlikte, Hasan'ın tabancayı tutan eli aşağıya düştü ve solundan geriye doğru, kendi çevresinde tam bir dönüş yaptı; Ayşe'yle karşı karşıya gelince, yeniden nişan alıp, tetiğe bir daha bastı ve merminin tiz sesi yazıda çınladı. Ayşe'nin başı öne düşmüş, bacakları titrerken, ağızından burnundan kan geliyordu. Hasan, şarjörde mermi bitinceye değin, atışı aynı biçimde yineledi. Bu sırada yabansı sesler çıkarırken, çılgınca kahkahalar atıyordu. Ardından, birdenbire kahkahası kesildi ve yavaş yavaş, Ayşe'nin cansız bedenine yaklaştı; tabancayı yere attıktan sonra titreyen elleriyle siyah saçlarını okşamaya koyuldu. Şimdi de kendisi ağlıyordu. Birden ellerini yumruk yaparak, havaya kaldırdı; ne var ki, gülüyor mu yoksa ağlıyor mu, artık belli olmuyordu! Derken, canhıraş çığlıklar atarak, Ağca tepeye doğru koşmaya başladı.

Hasan, bu trajik olay sırasında, belli ki aklını oynatmıştı. O günden beri dağlarda, mağaralarda tek başına yaşıyor; kışın çok soğuk günlerinde, bir de aklına estiği zaman köye iniyordu. Bu korkunç olayın şoku, bilincini öylesine derinden etkilenmişti ki, Ayşe'yi kurşuna dizdiği an'ı, her adım atışta yeniden yaşıyor; kimi zaman sekiz on adımda, kimi zaman on beş yirmi adımda bir durup, Ayşe'ye ateş ederken yaptığı gibi, kendi çevresinde dönüyordu.

Hasan paketi cebine koyduktan sonra, yanlarından döne döne uzaklaştı. Ancak Derviş Ali, içi sızlayarak hâlâ arkasından bakıyordu. Evin önüne gelince atlardan inip, ellerinde dizgin açık kapıdan avluya daldılar. Güllü Kız, kuyudan su çekerken onları görür görmez, elindeki kovayı kuyunun dibine bırakarak kapıya koştu ve ağabeyinin yanına gelince, Derviş Ali dizgini ona uzatıp heybenin gözündeki çıkını aldıktan sonra, oğlunun yattığı odaya yöneldi ve koşar adım merdivenden yukarıya çıkıp eşikte durdu; annesi ve komşu kadınlar, Memet'in yatağı başında üzüncüyle bekliyorlardı...)

(...Sayılı günlerin ardından, ilkyaz yüzünü çabuk göstermiş, karasabanla sürülen tarlalardaki ekinler, baran baran boy vermişti. Baranların arasında kırmızı karanfil gibi açan gelincikler, rüzgâr vurdukça bir o yana bir bu yana sallanıyor; sabahları, toprak ve otsu bitkilerin kokusuna karışan çiçekli ağaçların kokusu, batı yeli ılgıt ılgıt esince insan bir hoş oluyordu. Gel gör ki, yeşilimsi tarlaları ikiye bölerek, kıvrıla kıvrıla akan cılız derelerin kenarlarında; çakalboğan, kenger, semizotu, çakırdikeni ve kekik gibi yabanıl bitkiler, güneşi görünce nasıl da boy atmıştı. Yemyeşil ağaçların arasında, durup dinlenmeden daldan dala uçuşan çayırkuşu, çalibülbülü, ibibik, incirkuşu ve üveyiklerin cıvıltısı, yabanın Tanrısız sessizliğini bozuyordu. Hele bir de, akşam olunca görmelisiniz yazı yabanı! Pırnallıklarda kuş seslerinin yerini alan börtü böcek cıvıltısı, hiç kesilmeden gün ışıyınca dek sürerdi.

Köy yerinde, bir başka oluyordu hayat. Göçebelikten yerleşik yaşama geçtiklerinden beri, köylerine göçebe kültürüyle birlikte yerleşmişlerdi. Örneğin, konuk göçebelikte olduğu gibi, köy yerinde de hâlâ kutsal sayılıp, "Tanrı misafiri" diye, el üstünde tutulurdu. Zira, "Tanrı rızkını gönderir" inancı hakim olduğundan, zengin yoksul herkes kapısını konuğa açık tutardı. Bir haneye ne kadar çok konuk uğrarsa, hanenin kismetinin o denli bol olacağına inanıyorlardı. Hasılı konuk, bolluk bereket demektir! Gelenek ve göreneklerine olduğu gibi, dinlerine de ilkel bir inançla sınımsız bağlıydılar. Törelere yaşatmak için, atalarından gördükleri biçimde yaşıyorlardı. Kadınlarını köle gibi çalıştırmalarına karşın, asla kaçgöç bilmez, onlara saygıda kusur etmezlerdi. Dinin gereklerini, ellerinden geldiğince yerine getirmeye özen gösterdikleri halde; dinsel konularda, en ufak bir bilgi kırıntısına bile sahip olmadıklarından, cahil din adamlarının oyuncağı haline gelmişlerdi. Hem onlar için dinsel inanç, atalarından süregelen bir inandan başka bir şey değildi.

Köy halkı boş zamanlarını çoğu kez, evcil hayvanlarıyla oyalanarak geçirirdi. Bunlar, at ya da kümes hayvanları olduğu gibi, güvercin de olabiliyordu. Evlerin birçoğunun, dam veya avlusunda bir güvercinlik bulunmaktaydı. Güvercin beslemenin, yani kuşçuluğun, içki kumar gibi bir tür sayrılık olduğunu bildiklerinden, yakınlarını bu sayrılıktan uzak tutmak için yoğun çaba gösterirler, yani kuşların bakım ve beslenmelerini yalnızca kendileri üstlenirlerdi. Derviş Ali de bu kuşçulardan biri, hem de en iyilerindendi. Avludaki güvercinliğin dışını, söğüt dalından izgara biçiminde örmüştü. Aileden hiçbiri, kendisi köyde iken güvercinlikteki kuşlarla ilgilenmezdi. Sabahları avluya indiğinde, yaptığı ilk iş güvercinlere yem verip, sularını

tazelemek. Yaz günlerinin o sıcak öğle saatlerinde, büyücek bir teşti kuyu suyu ile doldurarak, güvercinliğin önüne koyar koymaz; bağıdadi, muzahar, urfali, möverdi, şekkeli, fitilli gibi tür tür, cins cins güvercinler kanatlarını çırpıp, birbirlerini ite kaka teştin içerisine doluşurdu. Suyun içinde iyicene serinleyen güvercinler, teştten çıkınca kanatlarını çırparak tüylerini güneşin altında kurutup, hemen bir duldaya sığınırlandı; Derviş Ali de, onları yemledikten sonra odasına çekilirdi...)

(...Ağayla görüşerek, lastiklerin bedelini ödeyip, yemeklerini yedikten ve akşam namazını kıldıktan sonra, hep birlikte atların bulunduğu ahıra geldiler. Her iki lastiğe, kalınca bir urgan geçirip bağladıktan sonra, atlara yüklediler. Şimdi, her atın sırtından sağlı sollu birer lastik sarkıyordu. Ağa ve adamlarıyla vedalaştıktan sonra, siyah poşularını kasketin üzerinden başlarına dolayıp yola çıktılar. Gel gelelim, gece yarısına doğru ortalığa öylesine bir karanlık çöktü ki, deme gitsin! O zifiri karanlıkta, gökyüzündeki yıldızları tek tek saymak bile kabildi. Atların toynaklarının gümbürtüsünü arkalarında bırakıp, devasa birer gölge halinde dağları bayırları aştılar. Sınıra yaklaştıklarında, karşılıklarına zeytinliklerden oluşan dümdüz bir arazi çıktı; sağlarından, sessizce akan Afrin ırmağının iki yakasındaki büklerden, börtü böcek cırlıtısı hiç kesilmiyordu. Zifiri karanlık vadiye sis gibi çökmüş, kendileri de sisler içerisinde kaybolup gitmişlerdi. Böcek sesleri dışında, sadece atların ayak sesleri duyuluyordu. Küçük kafileye öncülük eden Derviş Ali, zeytinliklerin arasına girince kaybolmuş, sanki karanlık onu içine çekip yutmuştu; kısa bir süre sonra, arkadaşları da ağaçların arasına dalıverdi.

İşte, ne olduysa tam bu sırada oldu ve sol yanlarından zorlu bir cayırtı koptu. Kafile pusuya düşmüştü. Derviş Ali'nin kuşkusu, boşuna değildi! Hasanceli'nin boşboğazlığının kurbanı olmuşlardı. Yaylım ateşi başlayınca, istençdışı bir devinimle, hep birden atları topuklayıp ileriye fırladılar. Gelgelelim, atların iki yanından sarkan lastikler, hayvanların rahat koşmasına mani oluyordu. Ancak, ne yazık ki açılan ilk ateşte Çoban Mistik vurulup, önce atının boynuna kapaklandı, sonra da yere düştü. Bir kurşun da, Bekir'in sol omzunu sıyırmıştı.

Derviş Ali, açık hedef olmamak için, olabildiğince atının boynuna abanmış, lastiklerin bağlı olduğu urganı keserken bir yandan da :

“Yüklerin ipini pıçaklayın! Yüklerin ipini pıçaklayın!” diye bağıırıyordu.

Urganlar kesilip lastikler yere atılır atılmaz, oldukça rahatlayan atlar şimşek gibi ileriye atılınca; ölüm kalım savaşımı veren küçük kafile, çil yavrusu gibi dağılmıştı. Ancak, olayın şokunu ilk atlatan Derviş Ali oldu ve dizginlere asılarak durduktan sonra, atının başını ırmağa çevirip var gücüyle topuklarken :

“Arkamdan gelin!” diye birkaç kez acı acı bağıırdı.

Derviş Ali'nin bağıırtısı arkadaşlarını canlandırmıştı; atları ırmağa vurup, güçbela karşıya geçtiler. Altlarındaki asil hayvanlar, binicilerinin zor durumda kaldıklarını sezinlemişler gibi, ağızlarından köpükler saçıla saçıla, can havliyle koşarken sanki zeytin ağaçları üzerlerine üzerlerine geliyordu. Kuruköprü'nün güneyindeki küçük koruluğa vardıklarında, gün yeni yeni ışımaya başlamıştı. Burada kısa bir mola verdikten sonra, Hasanceli'nin dayılarının köyü olan, Tokmaktepe'ye gitmeye karar verdiler. Bu kısa molanın ardından, yeni baştan yola koyulup, kuşluk boyunca yol aldılar. Köye vardıklarında, güneş tepelerinde adamakıllı yükselmişti. Hasanceli'nin büyük dayısı Hüsmen Ağanın evi, köyün dışarlığında, bir tümseğin eteğindeydi. Köye uğramadan, doğruca oraya yönelip Ağanın evine indiler...)

(...o gün, akşamüstü Halep'e varır varmaz, Babilfaraç'taki bir hana endik. Yüklerimiz hanın ortasına yıktıktan songna, hayvanlarımızı ahıra çektik. Devrisi gün erkenden uyanmıştık. Handa Antepililer de vardı. Onlar da bizim kimin, kuru üzüm satmaya gelmişlerdi. Kuşluk ortalarına doğru, bir tüccar kantarcısından bilabar çıkageldi. Hemen mallarımızın başına geçip, çuvalların ağızını açtık. Tüccar, çuvalları şeyle bir gözden geçirdi. Malları beğenince, aramızda sıkı bir bazarlık başladı. Neyse, üçüne beşine bakmadan, hepimiz de tüccarla anlaştık. Sıra çuvalların dartilmasına gelmişti. Anca, ilkin bizim mallar dartsın, yok efendim sizinkiler bizden songna dartsın derken, Antepililerden aramızda az daha maraza çıkacaktı.“

Böke Sülo tümcesini bitirmişti ki, kapı açılıp içeriye Hasanceli ve Derviş Ali girdi; ayakkabılarını eşikte çıkardıktan sonra, selam verip odanın ortasına doğru yürüdüler. İçerdekiler selamları alırken, Rüştü Zaim hemen ayağa kalktı ve onları, karşılıklarındaki boş sedire buyur etti. Odada sekiz on kişi bulunuyordu.

Derviş Ali ve Hasanceli sedire yerleşince, karşılıklı selamlaşma faslından sonra, Böke Sülo kaldığı yerden konuşmasını sürdürdü :

“İtiş kakış sırasında, bizimkiler kantarcının kantarını, Antepçiler de sırtını kapmıştı. Bunun üstüne Antepçiler: Haydi! Sırıksız dartın da görek? dediler. Bizimkiler de: Haydi! Siz de kantarsız dartın bakalım! deyip iki kömeye ayrıldık,” diyerek oturduğu yerde belini doğrultup, iki eliyle dizlerini avuçlayarak şöyle bir dikeldi. Şimdi sedirin üzerinde, kaya parçası gibi dimdik duruyordu. Gözlerini durağan bir noktaya dikip, kısa bir süre öylece kaldı. Belleğinde, o günlerin anıları canlanmış olmalı ki, gözleri buğulanmıştı. Ardından derin bir iç geçirip, oldukça titretek bir sesle, “Yaaa! Neymiş gençlik? Siz o zamanlar beni görmelidiniz? Tamı tamına yüz yirmi okka çekördüm. Ne bir eksik, ne bir fazla. Üç arşın boyunda, tûvana bir gençtim. Bir oturuşta, bir kuzuyu haklardım. Songna, efendime söylediğim! Hemen kantarcının elindeki urganı alıp, çuvalın ortasına doladım. Elinde kantar bulunan arkadaşşıma: Geçir lan şu çengeli urgana, dedim. Arkadaşım, kantarın ufak çengelini urgana geçirir geçirmez, sağ kolumu şeyle bir uzattım,” derken, nasıl yaptığını göstermek için sağ kolunu dümdüz yaparak, göğüs hizasında ileriye doğru uzatıverdi. “Şimdi de, kantarın çengelini koluma geçir, dedim. Arkadaşım çengeli koluma geçirdikten songna, çuval yerden kesilinceye kadar, kolumu ağır ağır yukarıya doğru kaldırdım. Bu sırada, kantarcı da yanıma gelip çuvalı darttı. Heç hılamım yok, çuval tam atmış okka çekmişti. Bizimkilerin çuvallarını, böylecene tek tek darttık.”

Böke Sülo, o günlerde yetmiş beşine merdiven dayamış olmasına karşın, oldukça dinç ve sağlıklıydı. Kaldı ki, kendisiyle ilişki kuranlara güven veren, bembeyaz sakallı ve nur yüzlü bir ihtiyardı; uzun olan boyu, yaşlanıp zayıfladığından daha da uzun gösteriyordu. Baston olarak kullandığı değnek, neredeyse bir insan boyundaydı. Saf ve dürüst kişiliği yanında, paraya pula kıymet vermeyen Böke Sülo; sahip olduğu bu niteliklerinden dolayı, yöre halkı tarafından sevilip sayılmaktaydı. Bu nedenle, “şeriat mahkemesi”nin değişmez başkanıydı; mahkeme üyeleri kim olursa olsun, başlarında hep onu görmek isterlerdi. Zira, Böke'nin başkanlık yaptığı mahkemenin, yani yargıcıların kurulunun, yanlı ve kusurlu karar vereceğini ileri sürenler, kimseyi inandıramazdı.

Böke Sülo, anılarını bitirince :

“E!.. Bu kadar yerelik yeter! Artık işimize bakak,” dedikten sonra, şöyle bir çevresine bakındı. Sol yandaki duvarın orta yerinde ve yeşil kadife kılıf içerisinde asılı duran Kur'an'ı görünce, duvarın dibindeki sedirde oturan Rüştü Zaim'e, “Hele şu Mushaf'ı, bana ver!” dedi. Rüştü Ağa, derhal Kur'anıkerim'i kılıfıyla duvardan aldıktan ve öpüp alnına götürdükten sonra, Böke Sülo'ya uzattı. O da, Kur'an'ı alıp öptü ve alnına götürdü; ardından, Rüştü Zaim ve Hasanceli'ye, “Şeyle karşıma geçin!” deyince, ikisi birden hemen gelip karşısında dikeldi. Kur'an'ı iki eliyle tepsi gibi tutuktan sonra, “Sağ elinizi, Mushaf'ın üstüne koyun!” deyince, ikisi de sağ elini Kuran'ın üstüne koyar koymaz, “İkiniz de, her bir şeyi doğru söyleyeceğiniz Kur'an-Mushaf üzerine yemin eder misiniz?” diye sordu...)

(...Rüstem, hemen yekini atların yanına gitti ve Benlikiz'in dizginini çözüp Ağaya uzattı; ikisi de atlandıktan sonra, bekçiye birer “Eyvallah!” çekip, hayvanları topukladılar. Atlar az buçuk dinlenmiş olduğundan, kulaklarını dikip rahvana kalkınca, bir sigara içimi daha gittiler. Kurtkepezi tepesinin eteklerine varınca, karşılıklarına bir kuru dere yatağı çıktı. Derenin karşı yakasında, sırtını tepeye vermiş bir küme ev bulunuyordu. Küme evlerin orta yerine kerpiç duvarlarla çevrili, iki katlı ve taş yapıları bir ev konduklmuş, kerpiç duvarlı altı, yedi ev de etrafını kuşatmıştı. Evlerin alçak duvarlı avlularını ceviz, incir ve dut ağaçları gölgeliyordu. Büyük olasılıkla, burası birkaç on yıl sonra, küçük bir köy olmaya adaydı. İki katlı ve taş yapıları evin kapısı önüne gelince, atlardan inip beygirleri duvardaki halkalara bağladıktan sonra, açık kapıdan avluya daldılar. Kapıdan içeriye girince, birisi avluda diğeri sahanlıkta olmak üzere, onları ince uzun ve yanık çehreli iki genç karşıladı; daha önce tanışıyor olmalı ki, avludaki genç ikisini de içeriye buyur etti.

Sahanlıktaki genç ise, odanın kapısına yaklaşıp :

“Baby! Barho Ağa geldi,” diye seslendi.

Barho Ağa ve Rüstem, dut ağacının altından geçip, taş merdivenden yukarıya çıktılar. Sundurmanın iki yanında, odalara açılan iki kapı bulunuyor, odaların pencereleri ise, avluya bakıyordu. Konuklar, ayakkabılarını sundurmada çıkarıp, sağdaki açık kapıdan odaya girdiler. Kapının karşısında ve duvarın dibindeki yatakta, yaşlı bir adam boylu boyunca uzanmış

yatiyordu. Onları görünce, mavi çizgili örtüyü üzerinden atıp, yarı beline değin doğrulduktan ve yastığı arkasına dayadıktan sonra, sırtını duvara verdi.

Barho Ağa, selam verip yatağa yaklaşırken, yaşlı adam kalın ve titrek bir sesle :
“Hoş geldin, karındaşımın oğlu! Gel şeyle karşıma otur,” diyerek ayak ucunu gösterdi.

Barho Ağa, yaşlı adama yaklaşip :

“Nasılın Şahne dayı?” dedikten sonra, eğilerek elini öpüp alnına götürdü.

Ardından, yatağın ayak ucuna bağdaş kurup oturunca, Rüstem de ihtiyarın elini öperek gerisin geriye çekildi ve bir kenara ilişiverdi.

Şahne lâkaplı Yakup, Suriye'nin kuzey batısında bulunan Kürtdağı köylüklerinden buraya göçmüştü. Ailesi davarcılık yapıyordu. Gençliğinde elinden bir kaza çıkmış; ancak, arif bir insan olan babası, kan davasının önünü almak için, nesi var nesi yok satıp savarak, buraya yerleşmişti. İşte o günlerde, Barho Ağanın babası Abuş Ağadan büyük yardım ve destek görmüşler; Ağanın bu iyiliğine karşılık da, ona canı gönülden bağlanmışlardı. Bu nedenle Barho Ağa da, Şahne Yakup'a bir aile büyüğü gibi saygı ve hayranlık duyuyordu. Şahne Yakup, oldukça uzun boylu, kalın kemikli ve iri yapılı olup, gençliğinde yörenin sayılı kabadayılarındandı. Serüvenleri, yeniyetme kabadayıların dilinden hiç düşmüyordu; Barho Ağanın ona hayranlığı, belki de bu yüzdendi. Şahne, aynı zamanda mantara bekçilerinin piriydi. Zira, bekçilik örgütünün kurulmasına, kendisi ön ayak olmuştu. Ne var ki, şimdi iyicene elden ayaktan düşmüş, kasları eriyerek bir deri bir kemik kalmıştı. Ancak, geniş omuzları, iri kemikli bilekleri, hâlâ görenlerin dikkatini çekmeye yetiyordu.

Kilis'in güneyinde, küçük bir höyük ve höyüğün çevresinde de, yöre halkının “Leylidin çem”i dediği, bir gezinti yeri vardı. Buradaki “çem” sözcüğü, yerel ağızda çayır, mera veya yeşillik anlamına geliyordu. O günlerin ulaşım zorluğuna karşın, dinlence günleri oldukça kalabalık olurdu. Ancak hafta arası, pek kimseleri göremezdin.

İşte, Şahne Yakup ve arkadaşları, hafta arası bir gün burada eğlenti yapmaya karar verirler. Zaten, onlar için eğlenti, içki içmekle eş anlama geliyordu. O gün, gerekli malzemelerin yanı sıra, Ermeni satıcıdan sekiz on şişe rakı ve şarap alıp, öğleye doğru Leylidin çemine gelirler ve höyüğün eteğindeki ceviz ağacının altına yerleşirler. Ağacın yanından geçen patika ise, Antep yolunu Halep şosesine bağlıyordu. Ceviz ağacının altına eski ve büyücek bir şal açmış, üzerine de firdolayı bağdaş kurup oturmuş, ha babam içiyorlardı. Az ötede, arkadaşlarından birisi mangaldaki ateşi yellerken, bir diğeri de sofraya kebab ve mezeleri taşıyordu. Gel gör ki, rakı bardaklarının bir dolup biri boşalıyor, mis gibi anason kokusu çevreye dalga dalga yayılırken, meret açık havada insanın boğazından yağ gibi lık lık akıyordu. Âleme erken başladıklarından, daha ikinci olmadan hepsi kafayı bulmuştu ki, patikada atlı bir yolcu görüldü. Yolcu Kilis yönünden geliyordu; at üzerinde kasılmasından ve kılık kıyafetinden, zengin bir Arap ağası olduğu besbelliydi. Eyerin üzerine kurulmuş, nargilesi kucağında; hem nargileyi fokurdattıyor, hem de ağız boşaldıkça, kendi kendine bir yalelli mırıldanarak, ağır aksak Halep şosesine doğru gidiyordu.

Yakup, uzaktan gördüğü bu keyif ehli Arap'a imrenmişti; yanlarına yaklaşınca, ayağa kalktı ve utangaç bir tavırla :

“Ağa!” dedi. “Hele dur da, şu nargileden bir fırt çekim!”

Arap, marpucun vişneçürüğü kabzasını ağızından çeker ve kaşlarını çatıp, oldukça küstah bir tavırla, Türkçe-Arapça karışımı :

“Haydi oradan, kelp oğlu kelp!” diye sunturlu bir küfür savurur.

Kürtdağında iken, Araplarla birlikte yaşadıkları için, dillerinden çat pat anlayan Şahne Yakup; küfuru işitince, kan beynine sıçrar ve şoke olup yerine oturur. Ne var ki, kendilerini eğlenceye kaptıran arkadaşları, hiçbir şeyin farkında değillerdi.

Ancak, Yakup kendini çabucak toparlayıp birdenbire ayağa kalkınca, yanındaki arkadaşları merakla :

“Nereye?” diye sorar.

Yakup yüzünü ekşitip :

“Heç! Küçük abdesim geldi!” deyip, höyüğe doğru koşar.

Bu sırada, atlı höyüğün arkasında kaybolmuştu. Yakup'un ayrılmasından az sonra, höyüğün arkasından üst üste iki el silah sesi gelince, herkes istençdişi bir devinimle başını o yana çevirir, fakat hiçbiri ilgilenmez. Derken, höyüğün arkasından Yakup çıkar; Arap ağasının

atına kurulmuş, ağzında marpucun kabzası, kucağındaki nargileyi fokurdata fokurdata arkadaşlarının yanına gelir ve attan inerek, nargileyi orta yere koyar; arkadaşlarından birisi de, hemen atı kendi hayvanlarının bulunduğu yere götürüp bağlar. Gel gelelim, Yakup'un bu davranışını olağan karşılayan arkadaşları, neler olup bittiğini öğrenmek şöyle dursun, hiçbir şey olmamış gibi eğlencelerini sürdürürler. İşte, gençliğinde bu denli çılgın olmasına karşın, oldukça yufka yürekliydi; gel gör ki, hakarete veya haksızlığa uğrayınca, ipin ucunu kaçırap böylesine acımasız olabiliyordu.

Şahne Yakup, üzerine oturduğu yatağın altından, tütün tabakasını alıp güçlükle bir sigara sardı ve ağıza gelecek kısmına değirmeden, dilinin ucuyla hafifçe ıslatıp yapıştırdıktan sonra, Ağaya uzatırken :

“Hele dadına bir bak!” dedi. “Halıs Gâvırdağı tütünü”

Barho Ağa, sigarayı dilinin ucuyla yapıştırdıktan ve ciğerlerinin dolusunca derin bir nefes çektikten sonra, dumanları ağzından burnundan boşaltırken, kendisi de yeniden sigara sarmaya koyuldu. Ancak, yaşlı kurt Ağanın kendisini görmeye gelmesinden, bir olağandışılık olduğunu sezinlemişti; fakat, ne maksatla geldiğini bir türlü çıkaramıyor, oğlunun başına gelenleri duyduğu halde, onu üzmemek için bu konuya girmek istemiyordu.

Sigarasını sarıp yaktıktan sonra, konuşmadan bir süre karşılıklı bakiştılar. Ne var ki, Ağanın üzgün hali, sigara içmesinden bile belli oluyordu.

Şahne Yakup, onu bu denli üzüntülü görünce, daha fazla dayanamayıp :

“Ağa! Seni oldukça kasevetli gördüm! Bir derdin mi var?”

“Heç sorma dayı! Bizim deli oğlanın başına gelenleri, herhal duydun!”

“Duymaz olur muyum heç! Duyunca ciğerim dağıldı. Anca dizlerimdeki sızı, beni döşeğe mihladı. Yerimden kalkamaz oldum.”

“Dayı! Ne yapmam lazım? Öç mü alsam, yoksa bunu sineye mi çeksem! Senden akıl almaya geldim.”

“Bak Burhan oğlum! Sakın haaa! Öç almayı heç düşünme! Songna döşeğinde rahat uyuyamazsın!” dedi. “Can almak, sadece Ezrail'e mahsustur. Can alan kimse, Hakka karşı gelmiş olur,” dedikten sonra, gözlerini karşı duvarda durağan bir noktaya dikerek, bir an dalıp gitti. Ardından, “Ağa! Gençliğimde çok kan döktüm, çok cana kıydım. Sen heç can çekişen insan gördün mü? Kanlısına melil melil eyle bir bakar ki, o bakışları bir daha ömür boyu unutamazsın. Onlar ölüp gider amma röhleri, melekleri geride kalır. Her gece dışında, onlardan pençeleşirsin,” diyerek uzun ve titrek parmakları arasındaki izmariti, tahtadan oyulmuş kül tablasına basıp söndürdü.

Ardından Ağa da, sigarasını söndürünce; Şahne Yakup, boşalan sol elini yere dayadı ve sağ kolunu göğüs hizasında kaldırıp ileriye doğru uzatarak, işaretparmağıyla belirsiz bir noktayı gösterirken :

“Cana kıymak insan harcı değil. İnsanoğluna heç yakışmaz. Eğer şimdiki aklım olsaydı, kimsenin kılına dokunmazdım,” derken kolunu yavaş yavaş aşağıya indirdi.

Burhan Bey, kulak kesilmiş onu dinliyordu. Bir sonuca varmak için :

“Peki dayı! Şimdi ne yapmam lazım?”

Şahne Yakup, başını öne eğdi ve göğüs düğmeleri açık gecelik entarisinin arasından, sağ elini sokarak kıllı göğsünü yavaş yavaş kaşımaya başladı. Az sonra elini koynundan çekip, düşünceli bir tavırla sakalını sıvazlarken :

“Yağız topraktan, bol mahsul almak uçun, nasıl toprağı yaban otlarından ayıklamak lazımsa; insanoğlu da, huzura kavışmak uçun, hasımlarını etrafından ayıklamalı,” dedi ve sanki gizli bir şey söyleyecekmiş gibi, çevresine şöyle bir bakınıp, “Sana hasımlarını vur, öldür demem; amma, onları gözün görmeye. Eğer gözüne görünmezlerse, hincin tez geçer,” diyerek iç çekip, derin bir soluk aldı ve sağ elini yumruk yapıp, usul usul göğsüne vururken, “Bedevi şihini öldürdüğümde, hasımlarımızı kövden defetmeğe gücümüz yetmediğinden, rehmatlı babam ne yaptı; bizi başına toplayıp, ta Kürtdağından buralara getirmede mi? Eğer kan dökmeden öç almak istersen, sen de Çolakoğulları'nı kövden defet!”

Bu sırada, Barho Ağanın geldiğini duyan, Şahne Yakup'un oğulları ve yetişkin torunları, selâm verip odaya dolmuşlardı. Haftalarca, hatta aylarca, birbirlerinin yüzünden başkaca yüz görmeyen bu insanlar; bir yabancının, hele hele yörenin en güçlü ağalarından birinin geldiğini duyunca, işi gücü bırakıp onu görmeye gelmişlerdi.

Barho Ağa, o akşam Şahne Yakup'un konuğu oldu ve geç vakitlere değin oturdular. Söyleşi sırasında, söz dönüp dolaşip hep Abdullah'ın öldürülmesine dayanıyor; ne var ki, bu saf insanlar Ağayı üzmemeye büyük özen göstererek, ona her konuda yardımcı olmaya söz veriyorlardı. Gece yarısına doğru, söyleşiyi yarıda kesip çiftliğe doğru yola çıktılar. Küme evlerin önündeki kuru dere yatağını aştıktan sonra; atların başını köye çevirip, çiftliğe giden patikaya varıncaya değin hayvanları kendi haline bırakarak, ağır aksak yola devam ettiler. Gel gelelim, ortalık öylesine karanlıktı ki, göz gözü görmüyor; börtü böcek cırtlısından ve atların toprağı eşeleyen ayak seslerinden başkaca bir ses duyulmuyordu. Barho Ağa, Benlikiz'i kendi haline bırakmış, gözlerini ufuktaki yıldızlara dikerek dalıp gitmişti. Gökyüzü ise, yıldızdan geçilmiyordu. Sanki, tüm yıldızlar görücüye çıkmış gibi, gökyüzünü doldurmuştu. Tam bu sırada, kayan bir yıldız gözüne ilişince, "Acep kimin yıldızı?" diye geçirdi içinden.

Ağa, aslında vurucu kırıcı bir insan değildi; tam tersine oldukça yumuşak huylu, duygusal ve içe kapanık bir yapıya sahipti. Kaldı ki, çiftlikteki işlerin aksamaması ve yolunda gitmesi için; bazen annesinin baskısıyla, zorlayıcı önlemler alıp acımasız davrandığı oluyordu. Ancak, öç almak onun harcı değildi; ama, böyle eli kolu bağlı da kalamazdı! Eğer tepki göstermezse, kötü niyetli dilleri susturması olanaksızlaşırdı. Gecenin zifiri karanlığında, altındaki kısırak kendi halinde ağır aksak giderken, kafasından hep böyle şeyler geçiyordu. Şahne Yakup'un önerisi de, yabana atılacak türden değildi hani! Galiba en doğrusu da buydu. Zaten, yetmiş haneli köyün, on beş yirmi hanesi Çolakoğullarına aitti. Huzura kavuşması için, bu yirmiye yakın hane halkını, köyden uzaklaştırmanın bir yolunu bulmalıydı. Üstelik, Kaymakam da yanında sayılırdı. Hem haklılığının kanıtı olarak, bir de can vermiş olduğuna göre, bu işi tereyağından kıl çeker gibi halletmeliydi. Yalnız Kilis'teki hükümet erkânını, bu kan davasının sürüp gideceğine inandırması gerekecekti. Bunun için de, yanlış doğru demeden, sıcağı sıcağına bir şeyler yapmalıydı.

Patikaya çıkınca, atların başını çiftliğe çevirip, hafifçe topukladılar. Barho Ağa, çiftliğe varıncaya değin, kafasında ne yapması gerektiğini tasarladı. Evet, pasif kalmayacaktı! Çolakoğullarını köyden sürmekle, oğlunun da öcünü almış olacaktı...)

(...Kilis'te, o yıllarda hatırı sayılır bir su sıkıntısı yaşanıyor, halk su gereksinmesini sokak çeşmelerinden ve kuyulardan sağlıyordu. Gel gör ki, yeterli su olmadığından temizlik de yapılamıyor; pislikten kaynaklanan tifo, tifüs, dizanteri ve özellikle trahom gibi sayrılıklar, kentte kol geziyordu. Dolayısıyla, evlerde banyo ve yeterli su olmadığından, hamamlar oldukça revaçtaydı.

Hamam veya çeşmelerin suyu, kentin çevresindeki yüksek tepelerin yamaçlarında açılan kuyulardan elde ediliyordu. Tıpkı dolap düzeneğinde olduğu gibi, üç beş kuyu kazılıp, su düzeyinin altından açılan kanallarla, merkezi kuyuya bağlanıyor; suların bir kuyuda toplanmasından sonra, yükseklik farkından yararlanılarak ana kuyudan aşağıya açılan bir kanalla ve tuğla pişirme yöntemiyle imal edilen kil borulardan, hamam veya çeşmenin deposuna akıtılıyordu. Kentte, klasik Türk hamamlarının mimari özelliklerini taşıyan: Kocalar hamamı, Paşa hamamı, Hasanbey hamamı ve Tuğlu hamam olmak üzere, dört hamam bulunmaktaydı. Bunlar, öğleden akşam saatlerine değin kadınlara, günün diğer vaktinde ise, erkeklere hizmet veriyordu.

Kent içinde, yer altı suyu ile beslenen eski çeşmeler, azımsanmayacak denli çoktu. Yerel ağızda, çeşmeye "kastel" deniliyordu ve bu kastellerin de en ünlüleri; kentin batı yakasında bulunan Nemikaağa ve Kurtağa kastelleriydi. Bir de kentin doğusunda, İpsirpaşa kasteli bulunuyordu. Kentin dışında ise, epey çeşme vardı ve bunların en ünlülerinden biri de, Kurukastel'di. Adına :

Kurukastel akıyor

Yar yüzüme bakıyor,,,

diye maniler yakılan bu çeşmenin, öyle trajik bir öyküsü var ki deme gitsin! Eskilerin söylentisine göre, kente yakın köylerden birinde, Mennan adında zalim mi zalim bir ağa varmış. Söylenti bu ya! Tanrı, sanki zalimliğine bir tepki olarak, ona çocuk vermemiş. Gel gelelim, Mennan Ağa eşini o denli çok seviyormuş ki, kendisine değil erkek, bir kız çocuğu dahi vermediği halde, ne onu boşamış ne de üzerine gül koklamış. Ancak, bir gece düşünde nur yüzlü bir ihtiyar, eğer yeniden evlenir ve de yazıda bir çeşme yaptırırsa, çocuğu olacağını muştulamış. Gel gör ki, o nur yüzlü ihtiyar üçüncü bir koşul daha öne sürmüştü; çeşmenin suyu

asla kesilmeyecek! Kesildiği takdirde, başına korkunç bir felaket geleceğini söylemiş. Ağa, sabah olunca düşünüyü olduğu gibi sevgili eşine açar ve ondan, üstüne evlenmek için izin ister. Zaten, Ağaya çocuk verememenin ezikliğini yaşayan zavallı kadın, kocasının bu istemini umarsız kabul eder. Ağa, sevgili eşinden gerekli izni koparınca, bir çeşme yaptırtması için kâhyasına gerekli talimatları verir. Konağın kadınları da, kendisine nur topu gibi çocuklar verecek gelin adayını bulmak üzere, dört bir yana dağılır. Ne var ki, Ağanın gördüğü düşü herkes duymuş, içeriğini cümle âlem öğrenmişti.

Sonunda komşu köylerden, bir ağa kızı üzerinde karar kılınır. Bu sırada, kentten getirtilen ustaların yoğun çabaları sonucu, çeşme yapımı da hızla ilerlemektedir. Ağanın fedakâr birinci eşi de, çeşme yapımıyla yakından ilgilenir; ancak, kimse bundan gocunmaz ve herkes onun bu davranışını, kocasına olan saygı ve sevgisine bağlar.

Mennan Ağa, birkaç ay sonra görkemli bir düğün töreniyle, ikinci kez dünya evine girince, eski eşinin pabucu dama atılır ve kimse onun yüzüne bakmaz olur. Düğün töreninden bir süre sonra, Ağanın yaptırmış olduğu çeşmeden gürül gürül sular akmaya başlar. Ve aynı günlerde taze gelin hamile kalınca, Mennan Ağanın düşü de böylecene gerçekleşir. Ancak, doğum yaklaştıkça eski eş kıskançlıktan küplere biner ve kuduz köpek gibi sağa sola saldırıp, hepten çekilmez olur; eşinin huysuzluğuna daha fazla katlanamayan Ağa, onu babası evine postalamak zorunda kalır.

Mennan Ağanın, bir iş için Halep'te bulunduğu günlerde, taze gelin topaç gibi bir oğlan çocuğu doğurunca, Ağanın eski eşi öfkeden çılgına döner ve hemen o gece yarısı, kardeşlerini başına toplayıp, çeşmeye su sağlayan kuyuların bulunduğu yere gider. Hangi kuyunun nerede olduğunu bildiğinden, su toplanan merkezî kuyunun ağzını açıp, çeşmeye su taşıyan ana kanalın ağzını keçeye sardıkları bir kaya parçasıyla tıkadıktan sonra, kuyunun ağzını kapatırlar. Ertesi sabah, çeşmenin akmadığını gören bir köylü, panik halinde köye koşar ve suyun kesilmiş olduğunu herkese duyurur. Kimileri, zaten kışın yağışsız geçtiğini, bu nedenle çeşmenin kurumuş olabileceğini, kimileri de bunun hikmetihuda olduğunu, dolayısıyla Tanrı'nın hikmetinden sual olunamayacağını ileri sürer. Gelgelelim, ağanın gördüğü düşün içeriğini bilen köylüler, çeşmeden suyun kesilmesinin nedeni ne olursa olsun, bunun hayra alâmet olmadığına birleşirler.

Taze gelin, loğusa yatağında çeşmenin kurduğunu öğrenince, birdenbire sütü kesilir ve bebeği beslemek için boş yere uğraşır. Zira, ağızdan verilen davar sütünü, bebek hemen kumaktadır. Birkaç gün sonra köye dönen ağa, olup bitenleri öğrenince öfkeden ne yapacağını şaşırıp çılgına döner. Gel gör ki, bebek günbegün sararıp solmaktadır. Göstermedikleri hacı hoca götürmedikleri şeyh kalmaz. Yörenin, tüm nefesi kuvvetli şeyhlerine gösterdikleri halde, bebek mum gibi yavaş yavaş erir ve çok geçmeden ölür. Ağanın düşü, köylüleri öylesine koşullandırmıştı ki, bu işin içinde bir insan parmağı olabileceğini düşünemediklerinden, kuyuların bulunduğu yere gitmek ve orada inceleme yapmak, kimsenin aklının ucundan bile geçmez. Kaldı ki, çeşme yapımında Kilis'ten gelen usta ve işçiler çalıştığından, köyde kuyuların yerini bilen de pek azdı. İşte o günlerden sonra, çeşme "Kurukastel" olarak anılır. Yıllar sonra her nasılsa uyanığın biri, kuyuların açılmasını akıl eder ve tıkalı kanalın ağzı açılınca, çeşme gürül gürül akmaya başlar. Ne var ki, çeşmenin taş oluşundan gürül gürül su akmasına karşın, çeşme bir kez "Kurukastel" olarak ünlenmiş olduğundan, adının değiştirilmesine kimsenin gönlü razı olmaz..)

(...Her sabah olduğu gibi, o sabah da üzerine gün doğmadan uyanmıştı; Nevbahar Hanım, annesinin ağır sayrı olması nedeniyle babası evinde bulunduğundan, üç günden beri yalnız başına kalıyordu. Yatağın içerisinde yarı beline değin doğrudu ve başından düşen takkesini, kısa bir süre arandıktan sonra, bulunca başına geçiriverdi. Sırtında, beyaz zemin üzerine boyuna lacivert çizgili gecelik entari, bacaklarında ise uzun paçalı ve ayak bileklerinden bağlamalı, beyaz bir don bulunuyordu. Sırtındaki biçimi bozulmuş gecelik entariyi, annesi yıllar önce Halep'ten almıştı, halen de kullanıyordu.

Gece geç yattığından, gözlerinde uykusunu alamamanın mahmurluğu vardı. Yatağın ortasında, uzun uzun gerindikten ve birkaç kez esnedikten sonra, yavaşça karyoladan aşağıya indi; gecelik entarisinin altından, göbeğini kaşıya kaşıya eşiğe değin yürüdü, tam kapıyı açarken, geri dönerek askılıktan aldığı ceketini sırtına atıp dışarıya çıktı. Odasının dışına çıktığı zamanlar, yaz kış gecelik entarisinin üzerine, ceket almayı alışkanlık haline getirmişti. Sırtında

ceket olmayınca, kendini çıplak hissediyordu. Sofadan ağır ağır geçip, sahanlığa gelince durdu ve iki eliyle korkuluğu avuçlayıp üzerine abandıktan sonra, göz alabildiğine uzanan yazı yaban da, doğanın canlanışını izlemeye koyuldu. Yazıda, yavaş yavaş güzel bir mayıs sabahı başlıyor, ılgıt ılgıt esen batı yeli, mis gibi toprak ve yeşillik kokuyordu. Havuz başındaki ağaçların dallarına, yabanıl kuşlar salkım saçak dolmuştu. Hani ya, beşik sallanınca ağlayan bebek nasıl susarsa, arada bir rüzgâr dalları sallayınca, kuşların civıltısı birdenbire kesiliyor, içlerinden biri şakiyınca hepsi birden ona eşlik ediyordu. Kimi zaman da, nereden geldiği belli olmayan bir sığır böğürtüsü, kuş civıltısını bastırıyor; bu sırada böğürtü, o güzelim kuşlara gök gürelemesi gibi gelmiş olmalı ki, sesi duyunca hep birden kanatlarını çırparak, daldan dala ağaçtan ağaca uçuşuyorlardı. Ne var ki, çiftliğin bunca curcunasına karşın, sabah sabah ölüm sessizliğine gömülen yazı yaban, belki de uzaktan bakıldığı için böylesine sessiz ve dingindi. Az sonra, zeytinliklerin sonundaki kel tepelerin ardından, bir alev topu halinde turuncu güneşin ucu görününce, kalker yığını akça kel tepeler kızıl sarıya bürünür; güneş, karanlık gecenin ardından ve tepelerin arkasından, ucun ucun ne de hoş doğardı. Parsa dağı ise, ta uzaklarda ve sisler içerisinde, abasını üzerine çekip de yan yatmış sessiz sedasız uyuyan bir devi andırıyordu...)

(...Nöbetçi gardiyanın, sıtma görmemiş sesi :

“Mamo oğlu Bekiir!” diye üst üste iki kez, Malta taşı döşeli koridorda yankılandı.

Bekir de, tüm mahkûmlar gibi af söylentileri çıktığı günden beri, hazırlığa başlamış, şimdi de koridorda adının okunmasını bekliyordu. Öyle, dişe dokunur bir eşyası da yoktu hani! Hepsi, birkaç parça çul çaputtan ibaretti. Onları da çıkınlayıp eline almış, diğer hükümlü ve tutuklularla birlikte bekleyiyordu. Adı okunur okunmaz, gardiyan demir parmaklığı aralayınca, hemen arasından dışarıya fırladı ve Başgardiyanın odasında gerekli işlemler tamamlandıktan sonra, elinde çıkın kendisini kapı önüne dar attı.

Dile kolay, cezaevinde üç yılı aşkın bir süre yatmıştı. Ne var ki, mahpusluk öyle sanıldığı gibi her babayığitin harcı değildi kuşkusuz. İçerde geçirdiği üç yılda, sanki on yıl yaşamışçasına olgunlaşmıştı. Cezaevine düşmezden önce, köyünün yaşlıları “Bir kimse askerliğini yapmadan, mahpusta yatmadan adamdan sayılmaz,” derlerdi de inanmazdı. Büyük olasılıkla bu özlü sözde, “adamdan sayılmaz” değişimiyle, kişiliğinin olgunlaşması amaçlanıyordu. Gerçekten de, cezaevinde yatan bir kimse, kişiliğinin olgunlaşması bakımından büyük bir sınav veriyor, soyut ve somut olarak her türlü güçlüğe karşı, hatırı sayılır bir direnç kazanmış oluyordu.

Hem, cezaevinde yatanlar için, koğuş arkadaşlağı çok kutsaldı. Zira, bir cezaevinde yıllarca hatta, onlarca yıl aynı koğuşu paylaşan bu insanların, birbirlerini unutmaları olası değil! Ne var ki, çoğunun içeride ve dışarıda düşmaları olduğundan, yaşamlarını sürdürebilmeleri için, sırt sırta verip yazgı birliği yapmaları gerekiyordu. Hem, bunca ipsiz sapsiz arasında, devletten yardım ummaları olanaksız olduğundan, kendi kendilerini korumak zorundaydılar. Bu nedenle, mahkûmların en yakın dostları arasında, yazgı birliği yapmış oldukları koğuş arkadaşları başta geliyordu.

Cezaevinin tam karşısında, alçak duvarları demir korkuluklu büyücek bir konak vardı. Bekir, dışarıya çıkınca doğru konağın önüne geldi ve cezaevinin kapısına dönerek, elindeki çıkını kucağına alıp konağın duvarına çöktü. Şimdi gözlerini kapıya dikmiş, en yakın koğuş arkadaşı, Alişiroğlu'nun çıkmasını bekliyordu. Aşağı yukarı yaşlılardı. Alişiroğlu, daha lise öğrencisi iken, bir arazi anlaşmazlığı yüzünden, babasına ağır hakarete bulunan bağ komşuları iki kardeşi öldürüp, genç yaşta elini kana bulamıştı. Az sonra, elinde tahta valiz cezaevinin kapısında görününce, Bekir yavaş yavaş oturduğu yerden aşağıya indi; Alişiroğlu ise, üç beş adım attıktan sonra cezaevinin kapısı önünde durup, elindeki valizi yere bıraktı ve yüzünü güneşe çevirip, özgürce derin bir soluk aldı. Ardından, başını arkaya çevirip son kez cezaevine baktı. Gencecik yüreği, kafesteki kuş gibi çırpınıyordu. Öyle ya! Dile kolay, tam on yılı bu duvarların arkasında geçmişti. Bekir'i karşıda duvarın önünde görünce, gülümseyip valizi almak için belini hafifçe eğdiği sırada, nereden çıktığı belli olmayan bir taksi hızla yanından geçerken üst üste iki üç el silah patladı.

Bekir, taksi geçtikten sonra arkadaşının yerde debelendiğini görünce, elindeki çıkını bir yana fırlatıp ona doğru koşarken :

“Aliiış!” diye canhıraş bir sesle bağırdı.

Suluk soluğa yanına varınca, diz çöktü ve sol kolunu boynunun altından sokarak, sağ eliyle belinden kavrayıp, arkadaşını kucağına aldı. Alişiroğlu'nun beti benzi uçmuş, dudakları arasından hafif kan sızarken, hâlâ gülümsüyordu.

Birden gülümsemesini kesildi ve olanca gücünü toplayıp ancak :

“Artık Kilis’e tek başına gidersin!” diyebildi.

Ardından gözleri bir yana kayıp, sol yanağı birkaç kez hafifçe seğirdi. Merminin biri boynunu delip geçmiş, bir diğeri ise göğsüne saplanmıştı. Kanı çekilmiş dudakları belli belirsiz titrerken, bir şeyler söylemek istiyor, fakat buna güç yetiremiyordu. Birdenbire, tüm vücudu kasılıp titremeye başladı, az sonra titreme kesilip, başı yavaşça bir yana düşünce, Bekir’in dudakları gerildi ve dişleri birbirine vururken, kırış kırış olan yüzü ağlamsı bir havaya büründü.

Ardından, arkadaşının cansız vücuduna sarılıp :

“Aliiiş!” diye tüyler ürperten bir çığlık attı.

Arkadaşının saçını başını okşarken, yüzünü gözünü öpüyor, fal taşı gibi açılmış gözlerinden kanlı yaşlar boşalıyordu. Ne yazık ki, Alişiroğlu'nun hasımları ona Azrail'den önce yetişip, özgürlüğe açılan kapıdan ancak üç beş adım atmasına izin vermişlerdi. Zira, kanlıları bu anı tam on yıldır bekliyordu. Kuşkusuz, töre buyruğuydu bu. Öldürülen haklı da olsa, haksız da olsa sonuç değişmiyor, töreler öldürülenin yakınlarına oç alma hakkı veriyor, buna da kan davası deniliyordu. Kan davasında hak, hukuk, adalet ve acıma duygusu hak getire! Tek bir gerçek var; o da göze göz, dişe diş! Zamanla, kan davası hasımlar arasında iyicene şirazesinden çıkınca, dava bilinçsiz bir kıyıma dönüşüyordu...)

(...Rüstem çıkınca, odaya yeniden bir sessizlik çöktü. Şimdi, tam karşısında duran ve içerisini belli belirsiz aydınlatan, gaz lâmbasıyla baş başa kalmıştı. Bu kez, yastığa yaslanıp gözlerini lâmbaya dikti. Lâmbanın fitili, kirli sarı bir alevle yanıyordu. Birden aklına, lâmbanın iyi bir dost olabileceği geldi. Öyle ya! Saçtığı ışıklar, ölgün de olsa kendisine eşlik ediyordu. Lâmbanın da, Rüstem gibi sadık ve iyi bir dost olabileceğini düşündü.

Az sonra, türbeye bakmak için, istençdışı bir devinimle başını pencereye çevirir çevirmez; kapkara pencere camında, bir ayna gibi görüntüsüyle burun buruna geldi ve birden yüreği hop etti! Gözlerini kapayıp açınca, sanki fosfor kanatlı binlerce pervanenin, karanlıkta yanıp sönerek, akın akın üzerine doğru geldiğini sandı. Ansızın tüyleri diken diken olmuş, kulakları çınlamaya başlamıştı. Birdenbire kulaklarını avuçlayıp kapayınca, gözleri yuvalarından fırlayacak gibi oldu; ağız açılıp açılıp kapanıyor, dudakları kımıldıyor, ancak gırtlığından hiç ses çıkmıyordu. Yavaş yavaş dudakları gerilerek, yanaklarındaki gamzeler iyiden iyiye çukurlaştı ve şakak damarları çatlırcasına şişerek, yüzü ağlamsı bir hal aldı; daha sonra kaşları çatılıp, alnı kırış kırış olunca gözleri doluktu. Gelgelelim, ne ağlayabiliyor ne de sesi çıkıyordu. Ağlasa açılıp, belki de rahatlayacaktı. Ne var ki, etiyile kemiği ile tüm vücudu sanki cendereye sokulmuş gibi ezilip küçülüyor, alnından buram buram ter boşalıyordu. Kısa bir süre öylece kaldı. Bir aralık, ellerini kulaklarından çekip önkollarını yastığa dayadı; bu sırada vücudu titremeye başlamış, tüm sinir ve kasları, zemberek gibi boşalıp gevşemişti. Sonunda güçsüz boynu, üzerindeki sıkleti daha fazla taşıyamayınca, başı ellerinin üzerine düştü ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Epey ağlayıp, az buçuk rahatladıktan sonra, başını kaldırıp gözlerini pencereden dışarıya çevirdi; şimdi, o fosfor kanatlı minik yaratıklar, sürü sürü cama çarpıp yere dökülüyordu...)

(...İkinci Büyük Savaş, yıllar önce sona erdiği halde, Avrupa soğuk savaşın en gerilimli yıllarını yaşıyordu. Devletler arasındaki dengeler, henüz yerli yerine oturmadığından, yaşlı kıta için için kaynamaktaydı. İşte bu kritik ortamda, Sovyetler Birliği'nin Boğazlar üzerinde hak savında bulunması; hükümeti, Kore'ye asker göndermek pahasına, Nato'nun kucağına itmişti. Dolayısıyla Trakya'da, dağ taş fıkır fıkır asker kaynıyordu.

İşte bu sıralarda, Hıdırcık'ın birliği de Kırklareli'den Edirne'ye kaydırılıp, sınıra yakın ücra bir köşede konuşlandırılmış, kendisi de terhis oluncaya değin burada kalmıştı. Hıdırcık, o akşam yat borusuyla yatmış, fakat gözüne bir damla uyku girmemişti. Gerçi, içi kuru ot doldurulmuş yatakta, deliksiz uyku çekmek zaten olanaksız. Kaldı ki, böyle bir yatakta yatmak, taş üzerinde yatmak beterd. Ancak, kendisi de herkes gibi alışmıştı; zira, lamı cimi yok buna mecburdu. Gece yarısına doğru, bir aralık dalmış, gelgelelim sabahın köründe uyanmıştı. Aslında terhis olmanın sevincinden uyuyamıyor, her ne kadar yavuklusu falan yoksa da,

yurduna yuvasına kavuşmaya can atıyordu. Hatta, bir ay erken terhis olabilmek için, yasal iznini bile kullanmamıştı.

Ne var ki, sabah uyandığında vakit daha çok erken olduğundan, oyalanmak için ot yatağın içerisinde düş kuruyordu. Neler düşlemiyordu ki; kır beyaz atlar, sürü sürü davarlar, komşu köyden kız kaçırmalar...Ancak, yaşamdaki böylesine tatlı ve güzel anların düşü bile, ne de çabuk gelip geçiyordu. Nitekim, bu doyumsuz anlar da, çabucak geçiverecekti. Kaldığı koğu, yüze yakın askerin barındığı salaş bir barakaydı. Bölüğün küçük yemekhanesi, bitişikte olduğu halde, tuvaletler dışarıda bulunuyordu. Barakada kalorifer, soba, elektrik gibi araç gereçler hak getire; camsız küçük pencerelerin kanatlarını kapatarak, korkunç soğuk ve tipiye karşı, sözümona önlem almışlardı. Kış aylarında içerisi, açık kapıdan sızan ışığın erişebileceği yere değin aydınlanıyordu; barakanın dibi ise her zaman loştu. Ancak, kalk borusunun ardından dipteki birkaç küçük pencere açılarak, içerisinin bir parça havalanması sağlandıktan sonra geri kapatılmaktaydı. Çoktan hurdaya çıkarılması gereken çift katlı ahşap ranzalar, üzerinde yatanların en ufak bir devinimiyle, gacır gucur sesler çıkartıyordu. Ranzaların kovuklarına ise, tahtakurusu ve pireler doluşmuştu. Sadece bunlar mı? Ya bitler! Çamaşırın kıvrım ve dikiş aralarına, tespih tanesi gibi dizilirlerdi. Siz, "Pire itte, bit yiğitte bulunur" denilmesine bakmayın, aslında bit yiğitlikten değil de, pislikten kaynaklanıyordu. Zavallı asker, içmeye su bulamazken yıkanmayı lüks sayıyor, aylarca yıkanmadan yaşamak zorunda kalınca da, her yanını bit sarıyordu. Hatta, sıcak su yüzü görmeden terhis olanlar olduğu gibi, yıllarca yıkanmadan giyilen kışlık kaputların yakası, kat kat kir içindeydi.

Sonunda, düş kurmakla bir yere varılamayacağını anlamış olmalı ki, "Y'allah!" deyip kalktı. Zaten, haki renkli kaba kumaştan dikilmiş, kışlık askerî giysilerle yatmıştı. Kalkınca potinlerini ayaklarına geçirip, kaputu sırtına attığı gibi kapının yolunu tuttu. Kapıdan çıkarken, yanık bir memleket havası mırıldanan koğu nöbetçisine selam verip, tuvalete yöneldi. Geceki tipiden sonra duldalıklar diz boyu karla dolmuş, gözün görebildiği her yan sütbeyaz bir sessizliğe gömülmüştü. Ortalığın bu sessizliğini, arada bir nereden geldiği belli olmayan, köpek ulumaları bozuyordu. Karlara bata çıka tuvalete vardığında, daha çok erken olduğundan kimsecikler yoktu. Tuvalet gereksinmesini çabucak giderip, su yerine kullanılmak üzere, yanına almış olduğu bir parça gazete kâğıdıyla işini gördükten sonra, barakanın yanındaki çeşmenin başına geldi. Çeşme, yatay bir boruya monte edilmiş ve suları, altındaki taş tekneye akan dört beş musluktan oluşuyordu. Musluğun birini açınca, ipince bir su akmaya başladı. Avucunda biriktirdiği buz gibi suyla, elini yüzünü yıkadıktan ve kaputunun astarıyla kurulandıktan sonra, koğuşa girdiğinde daha herkes yatıyordu. Ranzasının yanına gelip, yatağını düzenledi ve ayağından potinlerini çıkarmadan, kaputunun önünü ilikleyerek kendini sırtüstü yatağın üzerine atıverdi.

Geceden eşyalarını toplayıp tahta bavula yerleştirdiğinden, yapacak bir işi de yoktu hani! Kahvaltıdan sonra terhis belgeleri dağıtılınca, "Allahaismarladık arkadaşlar!" deyip ayrılacak, belki de burada gördüğü yüzleri, yaşamının sonuna değin bir daha hiç göremeyecekti. Az sonra, kalk borusu çalar çalmaz, koğu nöbetçisi herkesi uyandırmaya başlayınca, kendisi de hemen kalkıp yemekhaneye geçti. Temizliğini yapanlar, birer ikişer soluğu yemekhanede alıyordu. Kısa sürede, yirmişer kişilik ahşap ve portatif masaların çevresi dolmuştu. Herkesin önünde, kalın kulplu bir maşrapayla, çeyrek somun bulunuyordu. Karavanada kaynatılan çay maşrapalara doldurulduktan sonra, her dört kişinin önüne içerisinde otuz kırk tane zeytin bulunan birer sahan konulmuştu. Somundan kocaman bir lokma koparıp, iki parmağıyla aldığı zeytin tanesini arasına koyarak ağzına sokanlar, avurtlarını şişire şişire iştahla çiğnerken, zeytinin çekirdeğini önlerine tükürür tükürmez, üzerine bir yudum çay içiyorlardı. Ne var ki, asker ocağındaki bu son kahvaltı, Hıdır'a eksiksiz bir şölen gibi gelmiş ve yediği zeytinlerin tadı damağında kalmıştı.

Kahvaltıdan ve sabah sayımından sonra, hemen terhis belgeleri dağıtıldı. Bölük Komutanının acımsı konuşmasının ardından, terhis olanlar Edirne'ye gitmek üzere bir askeri kamyonun kasasına doluştular. Kamyon Edirne şosesine çıkıncaya değin, paldır küldür ilerledi. Bembeyaz karların örttüğü, salaş barakalardan oluşan kışlaya son kez bakarken, Hıdır'ın gözleri dolmuş; burada geçirdiği acı tatlı günler kendisi için, bir deneyim bir anı olarak, artık geride kalmıştı. Kamyon inişli çıkışlı toprak yolda, karlara bata çıka ilerlerken, karoserin tenteli kasasından acımsı türküler yükseliyor; kimileri türküye eşlik ederken, kimileri de dikine

koymuş oldukları tahta bavulların üzerine oturmuş, arpacı kumrusu gibi düşünüyordu. Askerlikleri bitmişti ama, birçoğu için asıl askerlik yeni başlıyordu. Şimdi bunlar, köylerine kasabalarına vardıklarında ne iş yapacaklar, elde yok avuçta yok, geçimlerini nasıl sağlayacaklar? Çoğunluğu kırsal kökenli olduğundan, geçerli bir meslekleri de yoktu hani! Ailesinin yeterince toprağı olmayanlar için, kala kala bir ırgatlık kalıyordu. Asker ocağında iken, tam olarak karınları doymasa bile, hiç olmazsa kaygıdan uzak yüzleri gülüyor, ordunun kısıtlı olanaklarına karşın, yine de pek çoğu baba evinden iyi besleniyordu. Askere geldiklerinde sıksa, çelimsiz ve kara kuru oldukları halde, şimdi hepsinin maşallahı var, dana gibi birer babayiğit olmuşlardı. Ne yazık ki, kendilerini gittikleri yerlerde, koyu bir cehalet ve yokluk beklemekteydi...)

(...Eşikte asker potinlerini giydikten sonra eğilip bağcıklarını bağlarken, Güllü Kız da Bekir'in poşusunu omuzlarına attı. Hıdır doğrulunca, poşuyu kasketin üzerinden boynuna sıkıca doladıktan sonra, sanki yabancıymış gibi başı yerde ve ev halkının sevecen bakışları altında, dışarıya çıkıp kapıyı örttü.

Cümle kapısından sokağa adımını atar atmaz, bir grup komşusuyla karşılaştı; yatsı namazını eda etmek üzere, toplu halde camiye gidiyorlardı. Hıdır'ın terhis olduğunu öğrenince çok sevindiler ve onu da aralarına alıp, kent merkezine doğru yola koyuldular. Zira, kent halkı yatsı namazını kılmak üzere, çoğu kez merkezdeki Karakadı veya Canpolatpaşa camilerinden birini tercih ediyordu. Şimdi, onlar da toplu halde Canpolatpaşa camiini onurlandıracaklardı.

Bu sırada Hasan, gizlendiği yerde tok bir kapı sesiyle irkildi, gözetlediği evin kapısı açılmış, dışarıya birisi çıkmıştı. Herhalde Bekir'di bu çıkan! Hem başka kim olabilir? Demin girmiş, şimdi çıkıyordu. Aynı kalıp kıyafet. Onu siluetinden tanımişti. Hemen olduğu yerde canlandı. Ancak, kapının önünde durup, yukarıdan gelen gruba karıştığını görünce, suratı allak bullak oldu. Ama olsun, ne çıkar! Yine de, beklediğine değmişti. Hemen onları izlemeye koyuldu. Bu kez, onu elinden kaçırmaya hiç de niyeti yoktu. Eline geçen bu altın fırsatı, çok iyi değerlendirmeli, onu kuytu bir köşede sıkıştırıp, ne pahasına olursa olsun işini bitirmeliydi. Hem, böylelikle Ağasına vermiş olduğu sözü de, yerine getirmiş olacaktı.

Küçük grup kâh hızlanıp, kâh yavaşlayarak ortaokulun önündeki köprüden geçip, Kurtağa Caddesine çıkınca önce sağa, az sonra da sola saparak, bugün yerinde Kartalbey ilköğretimokulu ve parkı bulunan, ateş değirmeninin önüne geldi. Buradan da, eğri büğrü ve daracık sokaklardan geçerek, Canpolatpaşa camisinin önüne gelince durdular. Komşuları burada kendisinden ayrılıp camiye girince, Hıdır bir başına kaldı ve kendisini izleyen Azrail'den habersiz, Mevlevihane'nin alt başındaki sokağa daldı. İşte Paşa hamamı az ileride, tam karşısında duruyordu. Hasan ise, bu sırada tabancayı koyun cebinden çıkarıp, ceketinin yan cebine koydu ve bir eli cebinde, arkasından koşar adım aynı sokağa girdi; ancak, karşıdan camiye gelen üç beş kişilik bir grupla karşılaşınca hemen yavaşladı.

Hıdır, hamamın önüne gelince kapının önünde durdu, ancak her nedense içeriye girmeyerek hamamın sağ köşesindeki, sokağa doğru yürüdü. Aniden karar değiştirmiş, belki de daha ucuz olabilir diye, Kemaliye ilkokulunun arkasındaki Kocalar hamamına yönelmişti.

Hasan ise, karşılaştığı grubu geçince, koşarak arkasından sokağa daldı. Burası tam istediği gibi, ıpıssız ve zifiri karanlıktı. Ortalıkta insanın kanını donduran, bir sessizlik vardı. Sokağın sağında da, külhanın kocaman kapısı bulunuyordu. Hasan sokağa girince, adımlarını biraz daha açıp, cebinden tabancayı çıkardı ve topuksuz yemenileriyle, Arnavut kaldırımının irili ufaklı taşları üzerinden sekerek, Hıdır'ı külhanın kapısı önünde kıştırıp, arkasından ense köküne iki el ateş ettikten sonra, bir şey olmamış gibi hiç durmadan yoluna devam etti ve hayalet gibi süzülüp kayboldu.

Ne olduğunu anlayamayan Hıdır, dengesini yitirip öne doğru eğilirken, olanca gücünü toplayarak, elini külhanın kapısına verip ayakta durmaya çalıştı; ne yazık ki, ayakta duracak takatı kalmamıştı, gıkı bile çıkmadan sırtüstü olduğu yere yığılıverdi. Zifiri karanlıkta, gözkapakları açılıp açılıp kapanıyor, karanlık boşluğa mel mel bakıyordu. Önce sol yanı seğirdi, arkasından bacakları titreyip gevşedikten sonra, tüm sinir sistemi gerildi; sonunda, gözkapaklarını bile oynatmaya güç yetiremeyince, ağır ağır gözleri yumuldu ve ağzından son kez çıkan "puff" sesiyle birlikte, dudaklarının arasından kan sızmaya başladı. Buz gibi taşların üzerinde sinir ve kasları gevşeyerek, bacakları son kez titredi ve ardından tüm bedeni devinimsiz kaldı...)

(...Bu sırada, kebab ve meze tabaklarının, boşu gidip dolusu geliyor, boşalan bardaklar doldurulup, müzik eşliğinde su gibi rakı içiliyordu. Böylelikle, herkes kısa sürede kafayı bulmuştu. Bir ara kapı örtüldü ve arkasından, usta parmakların çıkardığı zil sesleri gelince, saz takımı çalgıyı kesiverdi. Az sonra, kapı yeniden açılınca, içeriye kara çarşafa bürünmüş, yalnız gözleri görünen bir kadın girdi ve orta yere gelip durdu. Kara çarşafın altından hâlâ zil sesleri geliyordu, çarşafını çıkarmadan sadece zil eşliğinde kıvrırmaya başladı. Epey kıvrırdıktan sonra, birden kollarını dışarıya çıkarıp başını örten çarşafı geriye itince, başı ve göğsü meydana çıktı. Ardından, göbeğini hızla çalkalarken, üzerindeki çarşaf vücudundan sıyrılıp yere düşer düşmez, saz takımı hiç bekletmeden coşkuyla kıvrak bir ara nağme başlattı. Ayaklarındaki yüksek topuklu ayakkabılar, boyunu olduğundan uzun gösteriyor, uzun sarı saçları topuklarına değmese bile, beline değiyordu. Gel gör ki, edep yerlerini örten avuç içi kadar dans giysileri içerisinde, zillerini vurarak kıvrırırken, alev sütununu andıran sarışın ve diri vücudu, tepeden tırnağa zangır zangır titremekteydi. Bu kıvrak dansöz, yörenin ünlü çengilerinden olup, Sarı Safo diye anılan Safinaz'dan başkası değildi. Genellikle, bölge halkının esmer tenli olmasından dolayı, yörede sarı saçlı mavi gözlülere rağbet fazla olduğundan, çokları böylesi sarışınlara bayılırdı.

Sarı Safo, yumuşak halının üzerinde, parmaklarındaki zillerin sesi ve saz takımının oynak müziği eşliğinde, göbek çalkalayıp gerdan kırarak, tüm sanatsal becerisini ortaya koyarken; yürekleri hoplatan ve nazar boncuğunu andıran o iri mavi gözlerini, konukların üzerinde tek tek gezdirince, izleyenlerin beli yedi yerinden kırılıyordu. Gel gelelim, zil zurna sarhoş olunca aşka gelen konuklar, ellerini belerine atıp çektikleri tabancalarını havaya boşaltıyor, bereket versin tavan toprak olduğundan, mermiler sekmeyip pat pat tavana saplanıyordu.

Ancak, Hasanceli sanki bu ortamın dışında yaşıyormuş gibi, kulaklarını tıkayıp dalıp gitmişti. Eğlenti dedikleri bu hayhuy, bu curcuna, hatta herkesi çılığına çeviren Sarı Safo bile ilgisini çekmiyor; o, gönül eğlendirmek için değil de, kalıcı olan koyun gözlü, hokka ağızlı Güllü Kızı düşünüyordu. Kendisi evli ve çoluk çocuk sahibiymiş, bilmem aralarında yaş farkı varmış, varsin olsun bunların hepsi bahane! Hiçbirini önemsemiyordu. Yeter ki, Derviş Ali bir "he" desin! Ne var ki, Derviş Ali çetin ceviz, inadını kırmak kabil değil! Nuh diyor da peygamber demiyordu. Aslında yaş farkı falan bahane, bu inatçılığın altında yatan gerçek, Hasanceli gibi bir taydaşına, bir arkadaşına enişte demeği kendine yedirememesi. Zira, yörede yerleşik örf göre, bir delikanlının kız kardeşiyile arkadaşının gerdeğe girmesini kabul etmesi, olası değil; hatta, kız kardeşini istemiş olması bile, arkadaşılığın bozulması için, yeterli ve geçerli bir neden sayılırdı. Bu yöresel örf, tüm gençlerin bilinçaltına yerleşmiş olmasına karşın, Hasanceli'nin böylesi aymazlığını herkes yadırgamıştı. Ancak, kimileri bunu Güllü Kıza kör kütük âşık olmasına bağlayarak, hoş görülmesini savunuyordu.

Gel gör ki, ortam ve koşullar, Hasanceli'den yana çok değişmişti. Bölgenin en güçlü kaçakçı ağalarından birinin, bugüne bugün sağ koluydu. Artık kaçakçılar arasında sözü geçtiği gibi, kısa sürede az buz değil, hatırı sayılır bir servet edinmişti. Hem, Güllü Kıza sırsıklam âşık, hem de ekonomik açıdan güçlü olması gözlerini kör etmiş; ne örfü, töreyi, ne de arkadaşılığı önemsiyordu. Bir amacı da, içinde bulunduğu çevreye egemen olmaktı. Rüştü Zaim'e kapılandıktan sonra yaşamı kökten değişmiş, o saf köy delikanlısının yerini, hırslı ve acımasız biri almıştı. Hal böyle iken, Derviş Ali'nin karşı çıkmasına bir türlü akıl erdiremiyor ve onun varlığını, bir engel bir ayak bağı olarak gördüğünden; amacına ulaşmak için, ne pahasına olursa olsun, onun ortadan kalkması gerektiğine inanıyordu. Peki ama nasıl olacak, nasıl yapacaktı? Bunu tereyağından kıl çeker gibi, kimseye çaktırmadan kıvrılabilmek için, aklına hiçbir yol gelmiyordu.

İçindeki kuşku ve kaygı yumağını çözerek sorularına bir yanıt bulamadan, gözleri süzölmüştü. İstanbul'dan konuklar geldiği gün, Rüştü Zaim kendisini çağırmiş ve onu konuklarına, "Benim sağ kolum," diye tanıtmıştı. Ağanın bu gönül okşayıcı sözleri öylesine hoşuna gitmişti ki, deme gitsin! Öyle ya! Kolay mı, Rüştü Zaim'e kapılanmak, onun has adamı olmak! Ardından, "Misafirler, Adana teslimi on beş yirmi çüt kaptıkaçtı lastiği istor. Adamlarını topladıktan songna bana uğra," demişti. Dolayısıyla, Azaz'a Abdölvahap Ağaya gidip, lastikleri ondan alacaktı. Kendisi de, hazır olmaları için adamlarına haber salmıştı.

Birden, böğrüne dürtülmüş gibi irkildi. Beyninde ansızın şimşekler çakmış, sonunda Derviş Ali'den kurtulmanın bir yolunu bulmuştu galiba! Hemen elini, sininin içindeki dolu rakı bardağına uzattı ve alıp başına dikti. Üzerine birkaç yudum su içtikten sonra, kaşığın ucuyla yoğurttan bir parça alıp ağzına götürdü. Ardından elinin tersiyle bıyıklarını silip, elini cebine attı ve sigara paketini çıkardı. İçinden bir sigara aldıktan ve dudaklarının arasına yerleştirdikten sonra, paketi önüne bırakıp ceplerinde ateş aranmaya başladı. Oturduğundan beri, bu ilk sigarasıydı. Sonunda göğüs cebinde, benzinli çakmağı bulunca, sigarayı yakıp derin bir nefes çekti. Evet! Bu son lastik işine, Derviş Ali'yi de dahil edecek ve her zaman olduğu gibi, kafilenin öncülük görevini ona verecekti. Sazlı sözlü ve çalgılı eğlenti, gece yarısına değin sürdü. İçki âleminin ardından, Rüştü Zaim ve konukları, yatmak üzere üst kattaki odalara çekilince, kimileri taksiiyle kimileri de atlanıp bağ evinden ayrıldı...

(...Bu sırada, karısı kucağında bir siniyle odaya girdi ve siniyi kapının yanındaki tazara bırakıp, meydanda duran yatağı yorganı toplayarak yüklüğe koydu. Ardından, beraberinde getirdiği kareli sofraya bezini orta yere açıp üstüne siniyi yerleştirdi, Hasanceli bağdaş kurup sofranın başına çöktü. Bol zeytinyağında kızartılmış yumurtalar, geceden arta kalan keşkeğin üzerine yağla boca edilmiş, yanına da bir tas ayrıla bir sac ekmeği konulmuştu. Sinide ne var ne yok, hepsini bir çırpıda yedikten sonra ayağa kalkıp, iki pencere arasında bulunan askılıktan aldığı körüklü kasketi başına geçirdi ve eşikteki ayakkabılarını giyerek avluya indi. Ara duvarı üzerinde tüneyen Derviş Ali'nin güvercinleri, güneşin altında kanatlarını açmış, tembel tembel pinekliyordular. Onları ürkütmemeye özen göstererek, atı ağaçtan çözdü ve elinde dizgin dışarıya çıkarken annesiyle karşılaşınca, başı yerde kapıya yöneldi; sokağa çıkar çıkmaz, hemen atlanıp atın başını kentin dışına çevirdi. Bir sigara içimi gittikten sonra, Salabıyan köyüne giden toprak yola çıkmıştı, ısınan atın böğrünü tepikleyince, hayvan kulaklarını dikerek rahvana kalkıp tarlaların içine dalıverdi. Başak bağlayan ekinler, tarlaları zümrüt seline çevirmişti. Şimdi, batı yeline karşı dalgalarla boğuşan tekne misali hasılların ortasından bata çıka gidiyordu. Yolunu kesen bir kuru dere yatağını aştıktan sonra, önüne çıkan bağ ve zeytinliklerin arasından bir karaltı halinde süzülüp geçti.

Kurbağalı dere üzerindeki taş köprüye geldiğinde, Karatepe karakolu görünmüştü. Köprüyü geçer geçmez, karakola giden patikaya saptı. Karakol, çevreye hakim bir tümseğin üzerine konurulmuştu. Epey gittikten sonra, karakolun girişinde onu iki jandarma eri karşıladı; komutanla görüşmeye geldiğini söyleyince, jandarmanın birisi eliyle az ilerideki ağacın altında oturan Çavuşu gösterdi. Karakolun biraz açığında, kocaman bir ceviz ağacı bulunuyordu. Her nasılsa, oraya gelinceye değin hiç dikkatini çekmemişti. Bu uyarı üzerine atından inince, jandarmanın birisi önüne düştü ve ağaca doğru birlikte yürüdüler. Çavuş, ağacın altındaki masada, arkasını dönmüş bir başına oturuyordu. Masanın üç kenarında üç sandalye vardı, ancak sandalyeler masanın altına sokulmuş, üzerine de koyu mavi yollu beyaz bir örtü örtülmüştü. Anlaşılan, Çavuş önemli konuklarını hep bu ağacın altında ağırlamaktaydı. Masanın başına göğüs bağır açık olarak çökmüş, önünde küçük bir şişe rakı, yoğurt ve peynirle demleniyordu.

Ağaca iyicene yaklaştıklarında, Çavuş ayak seslerini duymuş olmalı ki, arkasına dönünce jandarma eri olduğu yerde durdu ve selam çakıp :

“Kumandanım!” dedi. “Bu adam sizinle görüşmek istiyor.”

Çavuş, ağır ağır ayağa kalkıp sağ elini bilekten aşağı yukarı sallayarak, jandarmaya gitmesini işmar ederken :

“Gel Hasanceli! Seni Allah mı gönderdi? Zaten, benim de tek başıma canım sıkılıyordu,” dedikten sonra, yerine oturmadan uzaklaşmakta olan jandarmaya, “Habip! Bize iki bardak getir!” diye seslendi. Ardından Hasanceli'ye, “Buyur otur!” diyerek masanın karşısındaki sandalyeyi gösterirken, yavaşça yerine çöktü.

Hasanceli, Rüştü Ağanın verdiği şölenlerde birkaç kez Çavuş'la beraber olmuş, ayrıca sınırdan giriş çıkışlarda, Ağanın verdiği sus payını defalarca kendisine ulaştırmış olduğundan, aralarında sıkı fıkı bir dostluk kurulmuştu. Masanın altından sandalyeyi çekip otururken, dudakları arasından sadece bir, “Eyvallah!” sözcüğü döküldü.

Az sonra, koşa koşa Habip geldi ve selam çakıp, masanın üzerine bardakları bıraktıktan sonra :

“Kumandanım! Başka bir emrin var mı?” diyerek, hazır olda beklemeye koyuldu.

Çavuş, “bir emrim yok” kabilinden, eliyle gitmesini işmar ettikten sonra bardağın birisine, önündeki pürtüklü şişeden yarısına kadar rakı koydu, ötekine de su doldurunca bardakları şerefe tokuşturdular. Bardaklar dolup boşaldıkça, aralarındaki söyleşi de git gide koyulaşiyor; ancak, Çavuş Hasanceli’nin akçeli bir iş için geldiğini anlamış olmalı ki, kıs kıs gülümseyerekten ona bakıyordu.

Hasanceli bir ara gözlerini Çavuşun gözlerine dikip titrek ve tedirgin bir sesle :

“Bu gece, öte yüze on beş atlı geçiricim,” deyince...

Çavuş, umursamaz bir tavırla :

“Eyil!.. Eyil!..” dedi.

Bunun üzerine Hasanceli, gözlerini üzerine dikip, oldukça tok ve sözcüklerin üzerine basa basa :

“Her zaman olduğu kimin, Derviş Ali bize öncülük edici,” deyip ekledi, “Anca bu sefer sana bir işim düştü,” diyerek elini koyun cebine sokup ipe sarılmış bir tomar banknot çıkardı ve Çavuş’un önüne attıktan sonra işaretparmağıyla tomarı gösterirken, “Burada beş bin kâğıt var. Hepsi senin,” dedi. Çavuş, tomara şöyle bir bakıp, ardından eline aldı. O günün koşullarında beş bin lira az buz değil, hatırı sayılır bir servetti. Bununla neler yapılmazdı ki? “Senden istediğim, tek kurşunla, Derviş’in işini bitirmen!”

Çavuş birden irkildi; büyük olayların öncesinde yaşanan o dayanılmaz heyecan dalgası, tüm benliğini sarmıştı. Avuçlamış olduğu tomarı, “Ben bu iş’te yokum,” diyerek masanın üzerine atmadığı gibi, “Evet,” de diyemiyor; Hasanceli ise, hâlâ gözleri üzerinde ağzına bakıyordu. Evet veya hayır ikilemi arasında bocalayan Çavuş, tomarı tutan elini yumruk yapmış ve öteki eliyle de yumruğunu avuçlamış olduğu halde, gözlerini durağan bir noktaya dikip, öylecene kalmıştı.

Aslında Hasanceli de, ondan iyi durumda değildi hani. Ancak, Çavuş’un bu öneriyi kabul etmesi halinde, tüm sorumluluğun ona ait olacağını ve kendisinin hiç vicdan azabı çekmeyeceği sanısına kapılmıştı. Sözümona, yüklenmiş olduğu misyonun, belleğinde hiçbir iz bırakmayacağını düşünerek kendini avutmaya çalışıyordu.

Sonunda Bostan Çavuş, banknot tomarını göğüs cebine attıktan sonra, bir eliyle rakı, bir eliyle su bardağını avuçladı ve bardakları tutan ellerini masanın üzerinden kaldırmadan, kollarını dümdüz yaparak sırtını arkaya dayayınca, altındaki sandalye külüstür kapı gibi gıcırdadı ve epey öylece kaldı. Açık havada ve ağaç gölgesinde oturdukları halde, Çavuş’u ter basmıştı. Büyük olasılıkla bunun nedeni, içkiden çok kendisinden yapamayacağı bir işin istenmesinden kaynaklanıyordu. Kaldı ki, şimdiye değin herhangi bir biçimde acımasız davranmışsa da, bunu düşünmeden ve olayların akışına kapılarak yapmıştı. Ama şimdi öyle mi? Önceden tasarlayarak bir cana kıyacaktı.

Gelgelelim, madalyonun bir de tersi vardı. Buraya, dağ başına getiremeyip, memleketinde bıraktığı ailesini, onların geleceğini düşündü. Öylesine acımasız bir dünyada yaşıyorlardı ki, bu gün cebinde kaç kuruş varsa, değer de ancak o kadardı. Dolayısıyla, toplum içerisinde hatırı sayılır biri olmak için, maddi bakımdan güçlü olmak gerekiyordu. Bir daha toplu olarak, avucunda bunca parayı nereden görebilecekti? Gerçi, bu görevinin bir parçasıydı. Sınırı beklerken, kaç kez kaçakçılarla karşılaşmış ve çatışmaya girmişti. Bu iş de, onlar gibiydi. Sözgelimi, devriye gezerken, bir kaçakçı kafilesiyle karşılaşmış ve aralarında çatışma çıkmıştı. Bundan doğal ne olabilirdi? Hem sınır boyunda, her gece çatışma olmuyor muydu? Bunun böyle olmadığını, kim nereden bilecekti? Çavuşun kafasından bunlar geçince, az buçuk rahatlamıştı. Rakısından bir fırt çektikten sonra, suratını ekşitip su bardağını başına dikti ve ardından çatalın ucuyla aldığı bir parça peyniri ağzına götürdü.

Çatalı elinden bıraktıktan sonra peyniri çiğnerken, kaşlarını çattı ve Hasanceli’nin gözlerinin içine baka baka :

“Nasıl olacak bu iş?” dedi.

Hasanceli, masanın iki köşesinden tutup, vücudunun üst kısmıyla birlikte başını öne eğerek, sanki duyulacakmış gibi usul usul :

“Bu gece öte yüze geçersen, sep gecesi dönerik. Sen o gece, Yediveren depesinde pusu kurarsın. Ben onları depeylen, Afrın suyunun arasına sürerim,” diyerek sesinin dozunu biraz arttırıp, “Zatı, Derviş önden gelici. Depeye varınca işini bitirmelisin. Silah seslerini

duyunca biz de kaçırık,” dedikten sonra yalvarır gibi, “Aman haaa! Gözünü sevim, yüzümü kara çıkarma. Derviş pusudan sağ çıkmamalı!”

Çavuş, gayetle kendinden emin ve pişkin bir tavırla :“Sen o işi bana bırak. Şimdiye kadar, namlumun ucundan hiç kurtulan olmadı...”

(...Ne var ki, Burhan Bey ona yanıt vermeden boş gözlerle bön bön bakıyordu. Satı Kadın, tepsiyi masanın üzerine koyduktan sonra, teşekkür bekler gibi yüzüne baktı; ancak, donuk bakışlarından ürkmüş olmalı ki, tedirgin adımlarla odayı terk edince, ardından kısa bir süre bakakaldı. Daha sonra, masanın başına geçip tepsideki yemekten birkaç lokma atıştırdı. Gerçekten, Satı Kadının küçük bir tavada öylesine güzel bir yemek yapmıştı ki, yeme de yanında yat! Gel gör ki, canı hiç mi hiç çekmiyordu. Küçük kalaylı tastaki ayrıntı başına diktikten sonra, sandalyenin arkasına şöyle bir yaslandı. Belli ki, ayrıntı içince az buçuk rahatlamıştı. Ardından elini cebine attı ve Yenice paketini çıkararak, içinden bir sigara alıp, dudaklarının arasına yerleştirdi. Ceplerinde ateş aranırken, birden durdu ve elini koyun cebine sokup, tükenmez kalemı çıkardı. Esin perisi kulağına bir dörtlük fısıldamıştı, hemen paketin arkasına yazıverdi. Zaten, duygusal bir yapıya sahipti. Abuş Nedim’in ölüm haberinden sonra, enikonu duygusallaşmış ve karamsar duygularını o uğursuz günün ardından, şiir olarak kâğıda dökmeye başlamıştı. İstanbul’a tedavi için götürüldüğünden beri, ölüm fikri beynine bir kıymık gibi saplanmış olduğundan, kendini bu saplantıdan bir türlü kurtaramıyordu. Sözgelimi, yaşama sıkı sıkıya bağlı bir insan ne yapar? Yer, içer, gezer tozar, eğlenir...Ancak, bu tür şeyleri yaşamak içinden gelmiyordu. Sanki, yaşam damarları kökten kopmuştu. Çoğu zaman, “Zaten bu dünyaya, ölmek için gelmedik mi?” diyordu kendi kendine.

Az sonra, ayağa kalktı ve elleri arkasında, bir aşağı bir yukarı ağır ağır volta atmaya başladı. Karanlıktan, sessizlikten ve de yalnız olmaktan, öylesine hoşlanıyordu ki; madensel gürültüsü bu dinginliği bozmasın diye, radyoyu bile açmıyordu. Kaldı ki, bu güne değin babasıyla oğulları dışında da, birçok yakınını yitirmiş olduğundan, ölümü öylesine kanıksamıştı ki, odayı bir mezara benzettiği halde, zerre kadar ölümden korkmuyordu. Volta atarken içinden, “Eğer ölüm, sevdiklerimize kavışmaksa, bundan niye korkalım,” diye geçirdi. Volta atmaktan usanmış olmalı ki, birdenbire sedire oturup sırtını yastığa verdi; ardından, her zaman yaptığı gibi, sol kolunu yastığın üzerine yaslayınca, yorgun bakışları pencereden bahçeye su gibi akıverdi. Şimdi, bahçeyi boş gözlerle süzüyordu. Dışarıda akşam olmuş, ağaçlarda tüneyen yabanıl kuşlar, koro halinde cıvı cıvı akşam güneşini uğurluyorlardı. Bir ara, hava almak için pencerenin kanatlarını açınca, içeriye akşam rüzgârıyla birlikte kuş sesleri doldu ve gözlerini kapatıp derin bir soluk aldı; dışarısı öylesine dingindi ki, kuşların cıvıltısı bile, bu dinginliği bozmaya yetmiyordu. Ne var ki, birden böğrüne bıçak saplanmış gibi irkildi; ardından, başını kaldırıp bahçeye dikkatle baktı. Gözleri, bahçedeki türbeyi arıyordu. Her nasılsa, o an’a değin türbenin yerinde olmadığını fark etmemişti. Türbeyi yerinde göremeyince, iyicine sola döndü ve dizlerinin üzerinde dikelip kollarını iki yana açtıktan sonra, ellerini pencerenin pervazına dayayarak, “Baby!..” diye canhıraş bir çığlık attı.

Ardından, bilinçsizce kapıya doğru koşup dışarıya fırladı, basamaklardan çılgın gibi inerken :

“Babam nerede, Abdulla nerede?” diye avazı çıktığı kadar bağırıyordu.

Mutfağın ve ahırın önünden geçip, koşar adım köşeyi döndü ve konağın arkasındaki, türbeden boşalan yere gelince, çıldırılmış gibi dört dönmeye başladı. Epey koşuşturduktan sonra yorulunca, bir ara diz çöküp secdeye varır gibi yere kapandı, şimdi ağzından boğuk boğuk yabansı hırıltılar çıkıyordu. Zaten, boğazlanan bir hayvanın bağırtısını andıran yürek paralayıcı haykırıışları, çiftliği ayağa kaldırmaya yetmişti. Odalarından don gömlek dışarıya uğrayan çiftlik sakinleri, ahırın köşesinde toplanmış şaşkın ve ürkek bakışlarla onu izliyorlardı. Derken, birdenbire olduğu yerden yekiniş ceviz ağacına doğru koşarak, ağacın çevresinde dolanmaya başladı. Bu sırada, hiçkırta hiçkırta ağılıyor, dudakları arasından anlamsız sözcükler dökülüyordu. Sonunda ağacın gövdesine sarıldı ve başını vura vura, ağacın dibinde yığılıp kaldı.

Olayı başından beri, içleri burkularak sessizce izleyen çiftlik çalışanları, ağalarının ağacın dibine yığıldığını görünce, hep birden ona doğru koşmaya başladı. En önde koşan Rüstem, ağacın altına varınca hemen diz çöküp onu kucakladı ve birkaç kişinin yardımıyla, karga tulumba odasına götürerek sedire uzatıverdi. Az sonra, Fitnat Hanım Satı Kadınlı

beraber içeriye girince, Satı Kadının ilk işi gaz lambasını yakmak oldu. Kalabalık odayı boşaltır boşaltmaz, Fitnat Hanım, Satı Kadının yardımıyla yarı baygın durumdaki oğlunun üzerinden dış giysileri çıkarıp gecelik entarisini giydirdikten sonra, karyolanın üzerinden aldığı yastığı başının altına yerleştirdi.

Ardından, sedirin kenarına ilişerek, yorgun bakışlarını Satı Kadına çevirip :
"Tez!" dedi. "Biraz su, kolonya, bir de havlu getir."

Satı Kadın, koşarak odadan ayrıldığı gibi, koşa koşa geri geldi ve kolonyayı masanın üzerine bıraktı. Ardından, havlunun yarısını sürahideki suya bandırıp az siktikten sonra hanımına uzatıverdi.

Fitnat Hanım, oğlunun başucunda oturarak, ıslak havluyla yüzünü, gözünü, boynunu ve ellerini silip iyicene kuruladıktan sonra, içi sızlaya sızlaya kolonya ile ovmaya başladı. Alnını, boynunu ve bileklerini bastıra bastıra ovarken; kendisine evlat acısı tattırmadığı için, Tanrı'ya şükrediyordu. Gerçi evlat acısı tatmamıştı, ama iki torun acısı tatmıştı; ancak onların acısını, yaşının vermiş olduğu dayanma gücü ve deneyimle atlatmasını bilmişti. Ne var ki, biricik oğlunun bu duruma düşmesinden, ondan habersiz türbenin yerini değiştirdiği için, kendini sorumlu tutuyordu. Gel gör ki, bunu oğlunun sağlığını düşündüğünden yapmıştı.

Oysa, oğlunun İstanbul'a gitmesinin ardından ne düşler kurmuştu. Zira, türbeyi gördükçe babasını ve oğlunu anımsayacak, dolayısıyla hep ölümü düşünecekti. İstanbul'dan biraz olsun, sağlığı yerinde olarak dönecek olursa, türbeyi göremeyeceğinden sağlığına daha çabuk kavuşacak, belki de o eski günler yeniden gelecekti. Aklınca, hep bunları düşlemiş; ne yazık ki, şimdi bu dileklerinin hiçbiri gerçekleşmemişti. Yoksa bu güzelim düşler, bir ılgım gibi yok mu olacaktı? Bunları düşündükçe, öylesine hayıflanıyordu ki, bir türlü kabına sığamıyor, konağı yakmak geçiyordu içinden. Yüzünü, boynunu, bileklerini yeterince ovduktan sonra, Satı Kadından Kur'anıkerim'i getirmesini istedi. Az sonra, Kur'an gelince bildiği birkaç kısa sureyi okuyup yüzüne şefkatle üfledikten sonra, sanki kımıldanırsa oğlu rahatsız olacakmış gibi, sedirden usul usul indi. Okuduğu surelerin, oğlunun derdine deva olacağından öylesine emindi ki, gönül rahatlığıyla odayı terk etti. Satı Kadın da, arkasından lambayı kısıp çıkıverdi.

Burhan Bey kendine geldiğinde, vakit gece yarısını çoktan geçmişti. Yattığı yerde önce gözlerini açtı, ardından hiçbir şey olmamış gibi yarı beline değin doğruldu; ancak, kafası kazan olmuş zonk zonk zonkluyordu. Az sola dönüp, pencereye yaklaştı. Açık pencereden, hafif bir serinlik geliyordu; gözlerini, dışarıda durağan bir noktaya dikip, öylece kaldı. Tam tepeden vuran dolunay, dışarısını gündüz gibi aydınlattığından, ay ışığının çarptığı her şey, yalap yalap yanıyordu. Bir ara, sağ kolunu dirsekten kırdı ve dirseğini pencerenin kenarına dayayıp, çenesini avcuna yasladı. Açık pencereden içeriye dolan gecenin serinliği, az buçuk rahatlmasına yetmişti. Başu avucunun üzerinde, gözlerini kapadı ve dalıp gitti. Az sonra, gözlerini açınca içinden, "Yüce Rabbim! Bu gece dışarısı niye bunca aydınlık, yoksa gökteki ay değil de güneş mi? Gecelerin böyle güzel olursa, kim bilir cennetin ne kadar güzel," diye bir ses yükseliverdi. Ardından, ölmüşlerinin şimdi cennette olabilecekleri aklından geçince, dudaklarında acı bir gülümseme belirdi ve "Aman Allah'ım! Acelem ne ki?" diye mırıldanarak bakışlarını bahçeye çevirdi.

Bahçedeki hafif gölgelenme, önceleri dikkatini çekmemişti. Ancak, dakikalar ilerleyip de, gölgelenme yerini zifirî bir karanlığa bırakınca, birden kollarını iki yana açıp elleriyle pencerenin pervazlarından tutarak, omuzlarına değin başını dışarıya uzattı. Havada bulutun habbesi yokken, bir anda her yer kapkaranlık olmuştu. Gökyüzünde parlayan yıldızlar, kutsal kitabın betimlediği gibi, sanki dünya göğünü kandil misali süslüyordu. Başını yukarıya çevirip de, dolunayı kapkara bir halde görünce tüyleri diken diken oldu. Gökyüzünde, görkemli bir doğa olayı gerçekleşiyordu. Birden, kendini sedirden aşağıya attı ve abuk sabuk söylenmeye başladı. Ancak, söylenirken arada bir dili dolaşıyordu. Şimdi karşısında durduğu, kısık gaz lambasının kirli sarı ışınları yüzüne vurdukça, pişmiş kelle gibi sırıltıyor; kuru kafayı andıran başu ince boynu üzerinde devindikçe, bacakları gibi çökük omuzları da titriyordu. Dışarıya çıkarken, "Artık, babama kavışmamın zamanı geldi," diye mırıldandı.

Sahanlıkta ay tutulmasını, yüreği burkularak sonuna değin izledi. Dolunayın üzerinden, siyah bir tülü andıran gölge yavaş yavaş çekilince, hemen odaya seğırtti. Bu sırada, bacaklarının titremesi biraz azalmıştı. Kararlı bir şekilde, pencerenin kenarından sigara paketiyle çakmağı alıp, entarisinin cebine koyduktan sonra, masanın yanında duran

sandalyeyi kaptığı gibi dışarıya fırladı ve merdivenden hızla inerek, koşar adım ahırın önüne geldi. Sürekli olarak, “Cığaramı tüttürürken, yola çıkmalıyım! Cığaramı tüttürürken ölmeliyim!” diye inliyordu. Sandalyeyi ahırın önünde bırakıp, hemen kapıdan içeriye daldı ve az sonra, aynı hızla dışarıya çıkarak mutfağa koştu. Mutfaktan aldığı bıçakla yeniden ahıra seğirtti, atlardan ikisinin yularını kesip birbirine bağladıktan sonra, dışarıya çıkar çıkmaz sandalyeyi aldı ve bir elinde yular, bir elinde sandalye olduğu halde koşmaya başladı.

Ortalık, dinsel bayram sabahlarında olduğu gibi, öylesine dingindi ki; kutsal bir ezgiyi andıran börtü böcek cırıltıları, sanki bu tanrısal dinginliği tamamlıyor, tam tepeden vuran dolunay ise yalap yalap yanıyordu. Ahırın köşesinden koşarak, ceviz ağacının altına gelince birden durdu; alttan, ağacın dallarına şöyle üstünkörü bir göz attıktan sonra, sandalyeyi gözüne kestirdiği kalınca bir dalın altına koyup üstüne çıktı ve elindeki yuların bir ucunu, dalın üzerinden aşırıp, sağlam bir düğüm attı. Yuların boşta kalan ucu üzerine, boynu hizasında bir ilmik attıktan sonra, başının girebileceği genişlikte bir halka yaptı. Zaten, ölümü ve ölmeyi öylesine kanıksamıştı ki, tüm bunları uzmanı olduğu bir işi yapar gibi oldukça soğukkanlılıkla yapıyordu. İlimiği boyun hizasına getirdikten ve cebindeki sigara paketinden bir sigara alıp, dudakları arasına yerleştirdikten sonra, istençdışı bir devinimle paketi cebine soktu. Peşinden çakmağı çıkarıp, sigarayı yaktı ve sanki bir daha kullanacakmış gibi, onu da cebine koydu. Ardınca ilmiği boynuna geçirip, sigaradan üst üste birkaç nefes çektikten sonra, sandalyeye bir tekme attı ve yuların ucunda çırpınırken, gıki bile çıkmadı; ağızından sigara düşünce, dudakların arasından sadece, “Abuş!” diye bir sözcük döküldü. Son yolculuğuna çıkarken, kim bilir kimi anımsamıştı; babasını mı, yoksa oğlunu mu?

Yuların ucunda kısa bir süre hızlı çırpındı, ardından kesik kesik çırpınmaya başladı. Çırpınma kesilince, kollarını ve bacaklarını bir titreme tuttu. Bu sırada yüzü mosmor olmuş, dili ağızından dışarıya uğramıştı. Az sonra, titreme yerini seğirtiye bıraktı. Tüm vücudu, ağır bir yükten kurtulmuş gibi, defalarca üst üste seğirdi. Şimdi ağır ağır bir sağa, bir sola dönüyor, üzerindeki açık renkli gecelik entari, idamlıklara giydirilen bol ve beyaz idam gömleğini andırıyordu. Derken, tüm vücudu direncini yitirip gevşedi ve bacakları son kez belli belirsiz titreyip, sonunda devinimsiz kaldı.

X X

O gece dolunay, kel tepelerin arkasından, güneş gibi doğmuştu. Gökyüzü öylesine duru, öylesine dingindi ki, yıldızları tek tek saymak bile kabildi. Dolunay ise, kaynaşan yıldızların ortasında gitgide yükseldikçe, yazı yaban cıva misali balkıyor, doğada soluk alıp veren ne kadar canlı varsa, üzerine ölü toprağı serpilmiş gibi mışıl mışıl uyuyordu. Bu sırada ılgıt ılgıt esen batı yeli, yaprakların üzerine azar azar çiy bırakmaya çoktan başlamıştı. Ne var ki, ortalığın sessizliğini dere kenarındaki büklerden yükselen börtü böcek cırıltısı bile, bozmaya yetmiyor; arada bir nal seslerinden ürken bir kurbağanın, suya atlarken çıkardığı vırıklama duyuluyordu. Dere ise, sanki bu dinginliği bozmamak için, kıyısındaki bükleri yalaya yalaya sessizce akmaktaydı.

Sınırdan oldukça kolay geçip, Azaz’da Abdülvahap’ın konağına inmişlerdi. Her şey yolunda gidiyordu. Buradan yükleyecekleri on üç çift kamyon lastiğini, Ağanın Zamhalı’daki bağ evine götüreceklerdi. Her zaman olduğu gibi, kafilenin öncülüğünü Derviş Ali yapacaktı. Zira, içlerinde bu yolları ondan iyi bilen kimse yoktu. Çiftlikteki konakta dinlenmeye çekildiklerinde, Hasanceli, Bostan Çavuşla bir anlaşma yaptığını ve Çavuşun haberli olduğunu anlatmıştı. “Yoksa on üç atlıdan, hödünü böyle kolay geçmek kabil mi?” demiş ve ardından eklemişti, “Çavuş, bu gece Yediveren depesine giden yola devriye çıkarmıyıcı, biz de hödünü oradan geçicik.” O yıllarda, jandarmayla kaçakçılar arasında, bu tür anlaşmalar olağan sayıldığından; Derviş Ali, ona yanıt olarak sadece, “peki” anlamında başını sallamış ve hiç önemsememişti. Onlar da, malları yüklenip yola çıkmışlardı. Derviş Ali, uzun bir süreden beri Afrin suyuna koşut naldöken patikada, Yediveren tepesine doğru at koşturuyordu.

Vakit gece yarısını çoktan geçmiş, dolunay gökyüzünün doruğunda tüm görkemiyle yalap yalap yanmaktaydı. Otomobil lastiklerini, atın iki yanından sarkıtılmış olduğundan, ayaklarını üzengiye geçiremediği için, eyerin üzerinde iğreti gibi oturuyor, bu nedenle dizginlere tam olarak hakim olamadığından, sanki at kendiliğinden gidiyordu. Ancak, ara sıra sağırısına bir şaplak indirince hayvan hızlanır, kısa bir süre sonra yeniden yavaşlamaktaydı.

Üzerinde yol aldığı patika, az ileride birden sola kıvrılıp, epey uzadıktan sonra yeniden sağa kıvrılıyordu. Ancak, patikayı izlemeyerek atın sağrısına bir şaplak indirip, önündeki bağların içine daldı; arkadaşları ise dokuz yüz, bin metre geriden onu izliyorlardı. Hayvanın toynakları, işlenmiş toprağa gömülüp çıktıkça, kendisi de eyerin üzerinde, bir ileri bir geri sallanıyor; altındaki kır at, arada bir tiyeklerin üzerine basınca, yaprakların arasından pörtleyen yaban kuşları, alçaktan havalanarak alacakaranlıkta kayboluyordu. Sınırı geçip de epey gittikten sonra, nihayet Yediveren tepesi uzaktan görüldü. Dolunayın vurduğu tepe, yere boyunca boyunca uzanmış uyuklayan bir dev gibi, dingin ve ürkütücü görünüyor, yolda ilerledikçe sanki tepe üstüne üstüne geliyordu.

Ne yazık ki, karanlıklar vadisinin avcıları yolu kesmişti. Kara dinli Hasanceli, kör nefesine uyup, jandarmaya satmıştı arkadaşını. Afrin suyunun kenarını süsleyen mis kokulu iğdelerin, dalları suya erişen salkım söğütlerin serin rüzgârda tatlı tatlı hışırdayan yaprakları, “Ah!..“ diyorlardı, “Ah! Keşke rüzgârın dili olsaydı da, bu ihaneti, şu gelen atının kulağına fısıldasaydı!”

Gel gör ki, Derviş Ali adım adım pusuya yaklaşıyordu. Bu sırada belli belirsiz bir gölgelenme oldu. Altındaki yağız donlu kır at onu pusuya taşırken, gölgelenme gittikçe artıyordu. Bostan Çavuş, uzandığı kayanın dibinde şöyle bir kıyıldandı; ardından, parmağı tetikte namluyu Derviş Ali'nin silüetine çevirdikten sonra, nişan aldı ve soluğunu tutup bastı tetiğe. Alacakaranlıkta yankılanan tok bir patlama, gecenin dinginliğini bıçak gibi kesti ve vınlayan mermi, arı gibi Derviş Ali'nin şakağına yapıştı. Çavuşun ardı sıra, yaylım ateşinin başlaması üzerine, yazı yabanda bir cayırtı koştı ve delik deşik olan Derviş Ali, sırtüstü yere düşünce, başıboş kalan atı acı acı kişneyerek rasgele kaçmaya başladı. Bu sırada, ortalık adamakıllı kararır, yer gök zifiri karanlığa gömülmüştü. Dolunay bu kalleşliğe tanık olmamak için, sanki yüzünü kara bir çarşafıyla örtmüş, utancından soğuk terler döküyordu. Jandarmalar pusuda beklerken, belki de heyecandan, bu görkemli doğa olayının farkına varamamışlardı. Bostan Çavuş ise, kan tutmuş gibi ayakta donakalmış, bunu Tanrı'nın bir laneti sanmıştı. Ancak, az sonra ortalık yavaş yavaş aydınlanıp da, bunun bir ay tutulması olduğu fark edilince; kendini ilk toparlayan Çavuş oldu ve birden Derviş Ali'ye doğru yekindi, jandarmalar da arkasından koşuyordu. Göz açıp kapayınca kadar, onu firdolayı kuşattılar. Orta yerde sırtüstü yatan Derviş Ali'nin şakağından, dudakları arasından ve burnundan sızan kanlar, dolunay vurdukça kırmızı değil de kara lekeler halinde uzuyor; göğe mi, yoksa onlara mı baktığı belli olmaksızın, boş gözlerle melül melül bakıyordu. Bir aralık, göz kapaklarını yaralı ceylan gibi açıp kapadı ve dudaklarını oynatmaya çabaladı; belli ki bir şeyler söylemek belki de şahadet getirmek istiyordu.

Erlerden birisi, yerdeki yaralıya kimsenin müdahale etmediğini görünce, daha fazla dayanamayıp sanki arkadaşları farkında değilmiş gibi :

“Kumandanım! Bu adam yaşıyor!” diye bağırdı.

Çavuş, elindeki mavzeri ortasından tutarak şöyle bir dengeledikten sonra, bakışlarını yerden kaldırıp, gayet dingin ve sevecen bir sesle :

“Oğlum!” dedi. “Bunun işi bitik. Haydin! Onu yalnız bırakalım da, ruhunu huzur içinde teslim etsin. Yarın ailesi gelip leşini kaldırır.”

Çavuş konuşmasını bitirir bitirmez, jandarmaların önüne düştü ve Derviş Ali'yi Tanrı'yla baş başa bırakıp, atları bağladıkları yere doğru ağır ağır yürümeye başladılar. Çavuş, anneleri avcılar tarafından öldürülen tavşan yavrularının inlerinde ölüme terk edilmesi gibi, onu ölüme terk etmişti. Çavuşun sanki sağgörsü bağlanmış, işlediği günahın şaşkınlığından, ikinci bir günah işliyordu da, haberi yoktu. Elbette, bu günahların yükünü, yaşadığı sürece omuzlarında taşıyacaktı.

Derviş Ali'nin gözleri kan çanağına dönmüş nabızı belli belirsiz atıyor, kesik kesik soluk alıp verirken, olduğu yerde kalıp gibi yatıyordu. Öylesine hınçla dolmuştu ki, sanki yüzünde her türlü kalleşliği sezinleyen bir hâl vardı. Jandarmalar gittikten sonra, “Allah'ım! Suçum, günahım neydi?” der gibi, zaten havaya bakan kan kırmızı gözlerini, göğün derinliklerine dikmiş mel mel bakarken, dudakları hafifçe oynamaktaydı. Önce kolları ve bacakları titredi, titreme sırasında baldırlarını ve önkollarını, belli belirsiz yere vuruyordu. Ardından, titreme zemberek gibi kesildi ve sol yanağından başlayan seğirme, aşağıya doğru kayıp tüm kaslarına yayıldı. Bu sırada, birkaç kez yutkunmaya çalıştı ama güç yetiremedi. Gözleri donuklaşmış, beti benzi kül gibi

olmuştı. Az sonra, başı usul usul bir yana düşünce, ağzından “pufff” diye çıkan sesle birlikte, dudakları arasından koyu renkli bir kan geldi ve sol bacağı son kez hafifçe titredikten sonra, tüm vücudu devinimsiz kaldı. Onu jandarmanın mermisi değil de, en yakın arkadaşının ihaneti delik deşik etmişti...)

(...Bu sırada ortalık az buçuk ışıkmış, dışarıdan kuş sesleri gelmeye başlamıştı. Sedin önünde dikelp cesedi acımsı bir havayla süzerken, içi kan ağlıyordu. Bir aralık, gözü cesedin dibinde duran sigara paketiyle çakmağa ilişti; büyük bir olasılıkla, Veysel cesedi sedire yatırırken, cebinden kayıp çıkmıştı. Eğilip aldı ve masanın üzerine koyarken, paketin üzerindeki yazıları görünce, durup bir göz attı :

Eğer bir akşam ölürsem,
Sakin kimseye duyurmayın.
Dostlarım, ahbablarım
Beni yaşıyor bilsinler!

Paketin üzerindeki şiir taslağını okuyunca, put gibi donakaldı ve gözleri bulutlandı. Ölüme karar vermiş bir insanın, ölümü bu denli yalın biçimde dört dizeye sığdırabilmesi için, ölüm anını yaşaması gerektiğini düşündü. Kaldı ki, bu satırları ancak, ölümün soğuk nefesini ensesinde hisseden biri yazabilirdi. ..)

(...Mezarın başında kimse kalmayınca, ta uzaktaki kayalıkların arkasından biri çıktı ve yavaş yavaş mezara yaklaştı. Yaşamış olduğu üzüntü ve acının, bacaklarına değin yayılmış olduğu, yürürken sağa sola hafif yalpa vurmasından belli oluyordu. Bu gelen, Burhan Beyin oğlu Mesut'tan başkası değildi. Derviş Ali'nin kendisini kurtarmak için, dut ağacının altında göstermiş olduğu o yiğitçe özveriyi, besbelli ki unutmamıştı. Mezarın yanına gelince, başucunda dikeldi ve avuçlarını açıp ruhuna bir fatiha yollarken gözleri dolu dolu oldu; fatihanın ardınca, bildiği tüm duaları okumaya başladı. Dua ederken, gözpınarlarında biriken yaşlar, yanaklarından süzülerek avuçlarına damlıyordu. Eğer, Derviş Ali olmasaydı belki de yaşamının sonuna kadar, alhına sürülecek o uğursuz günün kara lekesiyle yaşamaya mahkûm olacaktı...)

S O N

